

TERVEZÉSI PROGRAM
IPARMŰVÉSZETI MÚZEUM REKONSTRUKCIÓJA
BUDAPEST ÜLLŐI ÚT 33-37.
A TERVEZÉSI FELADAT LEÍRÁSA
2012. ÁPRILIS

TARTALOMJEGYZEK

1. ELŐZMENYEK, FŐ CÉLKITŰZÉSEK	4. oldal
A fejlesztés elvei és célkitűzései	4. oldal
A fejlesztés (rekonstrukció) főbb várt eredményei	5. oldal
A Múzeum tervezett forgalma, kapacitása	5. oldal
Az ütemezés elvei	5. oldal
Építészet – muzeológia	5. oldal
2. HELYSZIN, ÉPÜLET ISMERTETÉSE	6. oldal
2.1 Az épület rövid ismertetése (építészettörténeti)	6. oldal
2.2 Az épület életveszélyessé vált szerkezeteinek veszély elhárítási munkái 2011-ben	6. oldal
2.3 Az épület műszaki állapotának rövid ismertetése	7. oldal
2.3.1 A tartószerkezetek műemléki vonatkozásai	7. oldal
2.3.2. Az épület tartószerkezetei	7. oldal
2.3.3. Tartószerkezetek tartóssága, műszaki állapotok	10. oldal
2.4. A tervezési terület ismertetése	10. oldal
2.4.1 A múzeum meglévő főépülete	10. oldal
2.4.2 A MOMÉ területeinek felszabadulása	10. oldal
2.4.3 A be nem épített Hőgyes utcai rész	10. oldal
2.4.4 A kapcsolódó közterületek (Angyal István tér)	10. oldal
2.4.5. A Nagytétényi kastély „szerepvállalása”	11. oldal
2.5. A vonatkozó településrendezési tervek	11. oldal
3. MŰEMLÉKVÉDELMI ELVEK, ELVÁRÁSOK	12. oldal
4. A MEGÚJÍTOTT MÚZEUMMAL SZEMBEN TÁMASZTOTT ELVÁRÁSOK	13. oldal
5. A MÚZEUMBA TERVEZETT FŐ TEVÉKENYSÉGEK TEREI	14. oldal
6. AZ EGYES ÉPÜLETRÉSZEKBEN ELHELYEZENDŐ FUNKCIÓK RÉSZLETES ISMERTETÉSE, AZ ELVÁRT KIALAKÍTÁSI KRITÉRIUMOK	15. oldal
6.1 Kiállítási zóna	15. oldal
6.1.1 Állandó kiállítóterek	15. oldal
6.1.2 Időszaki kiállítások	17. oldal
6.1.3. Műtárgyvédelmi követelmények	17. oldal
6.1.4. Műtárgy-logisztikai és kiállítás-szervezési szempontok	18. oldal
6.1.5. Konferenciaterem, ill. többcélú rendezvényterem	19. oldal
6.2 Közönségforgalmi terek	19. oldal

6.2.1. Előcsarnoki zóna	19. oldal
6.2.2. Közönségszolgálati zóna	21. oldal
6.3. Üzemi és hivatali területek	22. oldal
6.3.1. Igazgatási zóna	22. oldal
6.3.2. Hivatali és kutatási zóna	23. oldal
6.3.3. Restaurálási és dokumentációs zóna	24. oldal
6.3.4. Könyvtári és adattári zóna	26. oldal
6.3.5. Oktatási zóna	27. oldal
6.3.6. Raktár zóna	29. oldal
6.3.7. Biztonsági központ	30. oldal
6.3.8. Épületfenntartási zóna	31. oldal
6.4. Gépjárműforgalom	31. oldal
7. LÉTESÍTMÉNNYEL SZEMBEN TÁMASZTOTT KÖVETELMÉNYEK	32. oldal
7.1 Útvonalvezetések	32. oldal
7.2 Akusztika	32. oldal
7.3 Akadálymentesítés	32. oldal
7.4 Tűzvédelem, biztonságtechnika	33. oldal
7.5 Épületszerkezetek	33. oldal
7.6 Épületgépészet, elektromos ellátás	33. oldal
8. A TOVÁBBTERVEZÉSRE VONATKOZÓ FELTÉTELEK	34. oldal
9. AJÁNLOTT IRODALOM	35. oldal

1. ELŐZMÉNYEK, FŐ CÉLKITŰZÉSEK

A budapesti Iparművészeti Múzeum 19. század közepe óta a South Kensingtoni Múzeum, későbbi nevén Victoria and Albert Museum mintájára alakuló iparművészeti – az angol megfogalmazás szerint „művészeti és design múzeumok” sorához tartozik. Történeti helye, gyűjteménye és épülete miatt a nemzetközi múzeumi élet nagy presztízsű intézménye. Főépülete Lechner Ödön főműve, az építészettörténet stílusateremtő alkotása, az ország egyik emblematikus műemléke, kiemelkedő turisztikai célpontja és kulturális büszkesége.

A 20. század háborúi, különösen 1956 harcai súlyosan megrongálták. Átfogó rekonstrukciója soha nem valósult meg, a szakszerűtlen beavatkozások mostanra kritikus, katasztrófa-közeli állapotot idéztek elő: a tető és a falburkolat meglazult, korrodált elemei zuhanni kezdtek, a közművezetékek az épület belsejében törnek, az elektromos hálózat túlterhelt, a tűz és életveszély általánossá vált, a gyűjtemények fennmaradása, a dolgozók és a látogatók testi épsége nincs biztosítva. Az épület felújítása, műemléki helyreállítása, műszaki konszolidálása halaszthatatlan feladat.

Az épület műemléki helyreállítása a magyar iparfejlesztés szempontjából számottevő tényező. A múzeum építése a példátlan mennyiségű épületkerámia beépítése miatt a pécsi Zsolnay gyár fejlődésének gerjesztője volt. A rekonstrukció az egykor híres magyar termék reneszánszát eredményezheti.

A fejlesztési feladat része a felújítás, műemléki helyreállítás, műszaki konszolidálás mellett az új szárnyal való bővítés és a funkcionális átprogramozás is.

Az intézményfejlesztés eredményei által az ország jelentős presztízsnövekedést ér el. A fejlesztés után az Iparművészeti Múzeum eddig kihasználatlan potenciált mozgósít és optimalizál, a világszínvonalú produkciókra képes intézmény Magyarország számára jelentős kulturális kitörési lehetőséget kínál.

A fejlesztés elvei és célkitűzései:

1. az épület építészeti értékeinek teljes körű helyreállítása a műemlék-értékek és a régiség-értékek figyelembevételével;
2. az épület alkalmassá tétele az korszerű múzeumi funkciók befogadására és kiszolgálására (teljes körű műszaki, gépészeti átépítés, a közlekedési rendszerek korszerű kialakítása, a közönségszolgálati, a kiállítási, az igazgatási és a múzeumszakmai felületek korszerű kialakítása);
3. nagyméretű, új kulturális felület megteremtése (állandó kiállítás, látványraktárak „az ország kincsháza”); ennek érdekében teljes körű múzeumszakmai koncentráció (kiállítási koncepciók, masszív restaurátori program, kiállítás-technikai, installáció-tervezési program végrehajtása)
4. az épület alkalmassá tétele installációk, rendezvények, időszakos kiállítások számára;
5. a magyar design és divattervezés történetének és jelenkori fejlődésének első beillesztése az ország kulturális önképébe, a magyar kreativitás ismeretlen eredményeinek, bravúrainak, forradalmi újdonságainak megmutatásával a társadalmi önértékelés és nemzeti imázs javítása;
6. jól szervezett, dinamikus és produktív múzeumi szakmai közösség (művészettörténészek, restaurátorok) munkakörülményeinek kialakítása;
7. csatlakozó fejlesztésként a tudásközvetítésben széleskörű informatikai bázis felállítása (teljes körű digitális gyűjteményi adatbázis a kiállítási ismeret-háttérben és a világhálón);
8. széleskörű ismeretterjesztési és új típusú képzési rendszer (a múzeum társadalmi hasznosságának, a műveltség szintjének növelése a múzeumi iskola révén)
9. fenntarthatósági szempontok, energiatudatosság és munkahelyteremtés előtérbe állítása.

A fejlesztés (rekonstrukció) főbb várt eredményei:

	jelenleg	a fejlesztés után
akadálymentes közlekedés	részleges	teljes körű
múzeum bolt	nincs	150-200 m ²
múzeumi étterem / kávézó	nincs	250-300 m ²
múzeumpedagógiai helyiség / múzeumi iskola	80 m ²	250 m ²
időszaki kiállítóterek (nagy kiállítás + kamaratermek)	változó	1500-2000 m ²
állandó kiállítás 1. (történeti egységek)	800 m ²	66 00 m ²
állandó kiállítás 1. (látványraktárak)	nincs	1400 m ²
design és divat bemutatótér	nincs (az országban)	1300 m ²

A Múzeum tervezett forgalma, kapacitása:

Az intézmény rentábilis működtetéséhez prognosztizált becslés: 1000 látogató/nap

Ez éves forgalomra fordítva: 300 ezer látogató/év.

Az ütemezés elvei:

A fejlesztés ütemezésének elsődleges elve, hogy az intézmény folyamatos működése (hivatali egységek + kiállítóhelyek + lehetőség szerint a raktárak) az épületen belül fennmaradjon.

Az építési szakaszok lehatárolása az intézményfejlesztés szakmai logikájára is figyelemmel kell legyen.

A folyamatos működés érdekében alkalmazandó az új épületrész, illetve a MOME által használt épületrész kiürítésének és munkába vonásának ütemezése, illetve esetlegesen bizonyos raktári egységes átmeneti vagy végleges kitelepítése (például a Nagytétényi Kastély bevonása révén).

Az ütemezés elveit a terveken ábrázolni kell, vagy a műszaki leírásban kell erre követhető utalást tenni!

Építészet - muzeológia

Az Iparművészeti Múzeum rekonstrukciója nem kizárólag építészeti feladat. Lényegéhez tartozik a muzeális intézmény szerkezetének és működésének megújulása is, ami mindenekelőtt új és korszerű közönségszolgálatot, a nagy értékű, és nagy kiterjedésű gyűjtemény-együttes állandó kiállítását jelenti. A belső terek és közlekedési útvonalak új kialakításának sikeres megvalósítása alapvetően függ a múzeum szakmai terveinek kidolgozottságától és kvalitásától. Ezért az engedélyezési tervek készítésének időszakában elengedhetetlenül szükséges az általános muzeológiai terv rendelkezésre állása, amely terveknek tartalmazniuk kell a leendő kiállítások tagolási rendszerét, tartalmi vonatkozásait, méretadatait és részletes tárgyjegyzékeit.

2. HELYSZÍN, ÉPÜLET ISMERTETÉSE

2.1 Az épület építésének rövid ismertetése

Az Iparművészeti Múzeum palotája, a magyar szecessziós építészet remekműve, 1893 és 1896 között épült Lechner Ödön és Pártos Gyula tervei szerint.

Lechner oly módon teremtette meg az egyetemes igényű és értékű magyar nemzeti építészeti formanyelvet, hogy egyaránt merített a keleti, a nyugati, valamint a magyar népi művészetből. Az európai szecesszió kiemelkedő épületének számító palota megoldásai különlegesek: kívülről hatalmas, színes kupola borul az épületre, mely belül keleti pompát idéző architektúrával, továbbá kétszintű árkádsorral övezett nagy üvegcsarnokkal fogadja a látogatót. Magyaros ornamentikával gazdagon díszített külső-belső kerámiaburkolatát és tetőzetét a világhírű pécsi Zsolnay-gyár állította elő. Az épületet a millenniumi rendezvények záróakkordjaként Ferenc József osztrák császár és magyar király avatta fel 1896. október 25-én. A múzeum ekkor kapott először önálló épületet, bár az intézmény gyűjteményeivel együtt már 1872 óta létezett: a londoni és a bécsi után ez a világon harmadikként alapított iparművészeti múzeum.

Létrehozásának fő célja az volt, hogy a magyar műipar fejlesztése s a közízlés nemesbítése céljából példaértékű műgyűjteményt hozzanak létre, s a muzeális gyűjtemény mellett könyvtár és iskola is működjék benne. . A mintaértékű gyűjtemény és a művészeti képzés eszméjének összekapcsolása az alapítási koncepció maradandó lényegéhez tartozik, akkor is, ha mára a két ágazat autonóm fejlődése az intézmények teljes önállóságához és a két eredetileg összetartozó funkció eltávolodásához vezetett.

Az épület átfogó rekonstrukción még nem esett át. A megépülte óta ugyanakkor többször átépítették kisebb-nagyobb mértékben. A legjelentősebb beavatkozásokat a második világháború, illetve az 1956-os forradalom idején ért sérülések helyreállításai, megerősítései jelentették.

Az elmúlt évtizedek alatt az épület műszaki állapota oly mértékben romlott, hogy 2010-ben az épület tetőszerkezete –többszöri megerősítések ellenére- életveszélyessé vált. A gyors veszély-elhárítási munkák következtében a tetőburkoló elemek közül sok lekerült a helyéről, többek között a kupolát koronázó több, mint 14 m magas lanterna is. 2011 elején az épület közterületekkel határos homlokzatai védőállványzatot kaptak.

Ezekkel a munkálatokkal az épület veszélyeztetettsége még nem múlt el, több olyan problémáról tudunk, melyek megoldásai nem tűrnek halasztást. Akár az épület tartószerkezeteinek, épületszerkezeteinek állapotára gondolhatunk itt, akár a hihetetlenül elavult gépészeti és elektromos (több helyen tűzveszélyes) rendszereire.

A fent említett problémák legtöbbje összefügg egymással, komplex megoldás jöhet csak szóba a felújítás kapcsán. Ideális esetben a felújítás össze tud kapcsolódni magának az intézménynek és a főfunkcióknak a megújításával is.

2.2. Az épület életveszélyessé vált szerkezeteinek veszély-elhárítási munkái 2011-ben

2011 év elején építészeti és statikai szakvélemény készült, amely megállapította az alábbiakat:

- A tető taréjdíszei „lógnak”, illetve az elmozdult kerámia díszeket alpinisták korábban kötelekkel egymáshoz kikötözték.
- A kémények huzatnövelő kerámia csövei közül több mozog, eldőlt, illetve összerpedt.
- A kéményseprő járda fa járópallói elkorhadtak.
- A tető csúcsdíszei, illetve a párkányzat díszei közül több leomlott, mozog, illetve szétnyílt.
- A lanterna oszlopain 0,5-1,0 cm széles hosszanti repedések jelentek meg.
- Szerelőkosaras vizsgálatok során kiderült, hogy a homlokzatburkolat is nagy felületeken „lebeg”, mozog, stb.

A fentiek miatt elrendelték az épületet jelenleg is körbevevő védőtető megépítését, valamint az életveszélyes szerkezetek visszabontását, az épület veszélytelenítését.

A munkálatokhoz készült diagnosztikai vizsgálatok lényeges megállapításai, a meghibásodások okai:

- A Zsolnay kerámia elemek gyártási pontatlanságai, gyártástechnológiai hiányosságok.
- Beépítés – rögzítés technológiai problémák és megoldatlanságok. Ez a legkritikusabb probléma, ami száz éve gyakorlatilag a tönkremenetel fő oka.
- Megváltozott környezeti hatások, szerkezeti-épületfizikai problémák.
A levéltári kutatás és helyszíni vizsgálatok során megállapítottuk az alábbiakat:
- A lanternát háromszor építették fel jelenlegi elbontásáig: 1896-ban, 1902-ben műszaki felülvizsgálat során elbontották és teljesen újjáépítették, 1930-as években ismét elbontották és újjáépítették, úgy, hogy az oszlopok tetejéig bebetonozták. 1945 illetve 1956 után javították, illetve telibe betonozták.
- Eredetileg a tetőcserép nem pirogránit anyagú volt, hanem agyagcserép, Zsolnay mázzal. A mázas cserép az utcai fronton volt, az udvarin natúr mázatlan hódfarkú cserép. A jelenleg látható cserép az 1956-t követő felújítás, illetve az 1986-91 közötti rekonstrukció során került fel az ácsszerkezetre.
- A taréjdíszek és csúcsdíszek valószínűleg szintén nem pirogránit, hanem terrakotta anyagúak voltak.
- Nem tisztázott a cserepezés mintázata sem

2.3 Az épület műszaki állapotának rövid ismertetése

2.3.1 A tartószerkezetek műemléki vonatkozásai

Az Iparművészeti Múzeum épülete a magyar szecessziós építészet emblemikus alkotása, amely a kor építészetét európai színvonalra emelte. Az épület igen figyelemreméltó tartószerkezeti szempontból is. Megtalálható benne a századforduló – mai szemmel szinte utolérhetetlen – hagyományos téglaszerkezetei, az akkor már több évtizede rutinszerűen alkalmazott acélgerendás födéme, illetve a szegecselt szerkezetek.

Kétségtelen, hogy a látványos térképzést lehetővé tevő tartószerkezetek jórészt meghúzódnak a gyönyörű szecessziós kulisszák mögött, ami az „Ezeregy éjszaka” meséiből kilépő palotává tesz az épületet. Ezek a látványelemek a barokk építésben kiérlelt stukkó technikával készültek. *(Az 1896-os év egy határvonal, mert ugyanebben az időben épült a Kúria /mai Néprajzi Múzeum/ épület aula és díszterem födéme, párkányzatai, stb, amik már az új német technológia, Karl Rabitz szabadalma alapján készültek).*

Az épület acélszerkezetei és az azokat ábrázoló eredeti tervek, statikai számítások komoly kultúrtörténeti és technikai értékek, amelyek megőrzése és méltó bemutatása joggal várható el. Ugyancsak komoly értéket képviselnek az épület látványát magas művészeti értékre emelő Zsolnay pirogránit díszítő elemek és burkolatok is. Ezek gyártás- és építéstörténeti kutatása, beépítési technológiájuk korszerűsítése, fejlesztése az elkövetkező felújítás komoly mérnöki kihívása. Olyan szerkezeti konstrukció megalkotása a cél, amely megőrzi az eredeti anyagokat, építészeti megjelenését, de stabil, hosszú élettartamot biztosít.

2.3.2. Az épület tartószerkezetei

Az épületnek igen „mozgalmas élete” volt. Többször átépítették, illetve mind a II. világháborúban, mind 1956-ban komoly károk érték. A helyreállítások során nem törekedtek az eredeti építészeti megjelenítésekre, nem került helyreállításra az eredeti állapot.

2.3.2.1 Talajmechanika

A korábban készített talajmechanikai szakvélemények alapján az alábbiak jellemzőek az altalaj viszonyokra, illetve a feltárt talajrétegek a következők: 0,40-3,10 m között kavicsos feltöltés; alatta -4,60 m-ig közepesen tömör, sötétbarna homoklisztes homok; -5,60 m-ig közepesen tömör, világosbarna homoklisztes homok; -7,40 m-ig fekete, nagyon puha sovány agyag; -8,30 m-ig szürke, nagyon puha sovány agyag, -12,20 m-ig tömör, szürke, kavicsos, homoklisztes homok; alatta kemény, szürke sovány agyag.

Talajvizet a fúrásoknál a pince padlószint alatt 1,2 m mélyen észleltek.

Budapest Építészhidrológiai Atlasza és korábbi fúrások alapján a Múzeum területén a becsült maximális talajvízszint 101,5 mBf értéken vehető fel.

A talajvíz a betonszerkezetekre enyhén agresszív, az MSZ 4798-1 Magyar Szabvány alapján XA1 környezeti kategóriába sorolható.

Az alábbi állapítható meg az elmúlt évek tapasztalatai alapján:

- A talajvíz időszakosan előnheti a pincszintet
- Valószínűleg már az építés során problémát okozott a magas talajvíz, mivel a talajvíz szinten tartására szivattyúkat telepítettek.

2.3.2.2 Az épület alapozása

Az épület eredeti tervein falazott alapozást jelöltek. Építési napló bejegyzés alapján a téglafalazatot csömöszölt betonlappal váltották ki. Valószínűleg vegyes szerkezetű az alapozás, vagyis egyes szakaszokon megmaradhatott a téгла. A kor szokásainak megfelelően a falazatokat hidraulikus kötőanyagú habarccsal falazták a vízszigetelés kiváltására. A kötőanyag: román cement vagy hidraulikus mész. A betonok mészkőzúzalék, osztályozatlan homokos kavics és 200-250 kg/m³ cement adagolással készülhetnek. Becsült szilárdság: C4-C6 betonszilárdsági osztály követelményeinek felelhet meg.

A szigeteléseket a kor építési szokásai alapján építették. A falazatban készülhetett „elszigetelés” bitumenes öntéssel, valamint a mélypincétől agyagdugóval, agyagréteggel próbálták a vizet távol tartani. Az építési napló bejegyzésekből arra lehet következtetni, hogy a pince falakra bitumenes kenés is készült.

2.3.2.3 Függőleges tartószerkezetek-falazatok

Az épület falazatai téglából készültek. A feltárt téglák – bélyegük alapján – az Esztergom alatt az un. Basaharc dombon teleült, 1892-ben alapított István téglagyár termékei. Méretük: ~70x140x300 mm. A téгла jó minőségű és főleg nem mészkőszennyezett agyagból készült, mint a Budapesti –főleg Kőbányai téglák (ennek a talajvíz miatt is jelentősége van). Nem zárható ki a 290x140x65 mm méretű téгла alkalmazása sem, amely méret a gyártás szabályozásának első lépése volt a XIX. század végén, és az épület kivitelezésekor már gyártották.

A tervek alapján a jelölés szerint – mészhabarcsot használtak a falazáshoz. Nem zárható ki feltárásokban erősen terhelt földszinti pilléreknél a portlandcement vagy cementtel javított habarcs sem.

2.3.2.4 Függőleges tartószerkezetek-acél pillérek

Az erősen terhelt pillérek, falszakaszok erősítésére, illetve egyes födécek kiváltására összetett szelvényű acél pillérek is terveztek és építettek be. Ilyen készült a bejárat tömbben, a díszteremben, a földszinti bejáratnál lévő pilléreknél (nincs még feltárva), az előcsarnokban (nincs még feltárva).

2.3.2.5 Vízszintes tartószerkezetek

Az épület födémei:

- Téglaboltozatok

Ezek főleg az alagsorban, valamint a folyosók felett készültek. A boltozatok egyirányban görbült dongaboltozatok.

- Acélgerendás födécek

Az épület jelentős területei felett acélgerendák közötti téglaboltozatos, úgynevezett „poroszsüveg” födécek építettek. A gerendák közötti téglaboltozatot orrtéglával vagy nélküle falazták. A gerendák kiosztása max. 1,4 m, felfekvési hossz, a gerendák magasságának másfélszerese lehet.

- Rabic födém

A kupola alatt a II. emeleti zárófödém salakbeton – rabic. A szerkezet valószínűleg a II. világháború után épült. A rabic vastagsága ~ 8 cm, szilárdsága rendkívül alacsony. Eredetileg fel volt kötve a felette lévő acélszerkezethez, azonban a felkötéseket levágták. A teteje kátránypapírral szigetelt. A szerkezetet veszélyesnek lehet minősíteni mind anyagában, mind állékonyságában.

- Csaposgerendás födém

Valószínűleg az eredeti zárófödém, csaposgerendás fafödém volt. Egy levéltári jegyzőkönyv szerint, a 30-as évek végén vasbetonra kezdték cserélni (vizsgálat alatt van) a Kinizsi utcai szárnyban.

- Mátrai födém

A levéltári dokumentáció szerint épült Mátrai-rendszerű födém. A födém acélgerendák közötti salakbeton drótpászma „vasalással”. Rendkívüli olcsósága miatt több ezer négyzetméter épült Magyarországon. Építését a

30-as években betiltották, miután több leszakadt. Ennek az a fő oka, hogy a magyar barnaszén magas kéntartalmú, ami a salakban megmarad és vízzel reakcióba lép, megtámadja a létrejövő kénsav a vasat. Az épületen belüli helye jelenleg nem ismert.

- Monier-rendszerű vasbeton födém

Nem valószínű, de nem zárható ki teljesen a födémrendszer építése, miután vezető építésszek több épületnél (Hauszmann Alajos, Cziegler Győző, stb.) tűzrendészeti okokból alkalmazták.

- Kupola acélszerkezete

A kupola szegecselt kötésű acélszerkezet. Terveinek egy része fennmaradt. Eredeti súlyelemzés szerint a teljes acélsúly: 91 611,06 kg volt. Héjalása egyedi gyártású pirogránit cserép, szögvas „lécezésre” felkötve.

A II. világháborúban és 1956-ban is súlyos belövések érték. Több sérülést nem javítottak, illetve szegecsket nem pótoltak.

- Kiállító-központi csarnok acélszerkezete

A csarnokot szintén jelentős háborús károk érték, többször felújították, átalakították. Felülvizsgálatra szorul.

Üvegezése elavult rendszerű, sem víz, sem hőszigetelés, fényszűrés, stb. tekintetében nem felel meg a mai elvárásoknak.

2.3.2.6 Tetőszerkezetek

Az épület tetőszerkezete ~ 1986-1991 között hat ütemben átépítésre, felújításra került. Ekkor készültek a megfelelő szélességű vápacsatornák, az ácsszerkezeteket átépítették, megerősítették. Az átépítés során több vízvezetési, épületszerkezeti problémát sikeresen megoldottak, a héjalás, pirogránit díszítés hiányosságai azonban megmaradtak. (Faszakértés folyamatban van).

2.3.2.7 A pécsi Zsolnay gyár termékei

A Zsolnay manufaktúrát Zsolnay Miklós alapította 1853-ban. Fia, Zsolnay Vilmos vette át a gyár vezetését Ignác bátyjától és rövid időn belül európai színvonalú üzemmé fejlesztette.

A világhiállításokon (1873 Bécs; 1878 Párizs; 1880 Melbourne; 1888 Bruxelles; 1893 Chicago; 1894 Antwerpen; 1900 Párizs; stb.) nagydíjakat, aranyérmeket nyert.

A mázas és mázatlan kerámia termékek minőségének javítására folyamatosan végzett máz és massa kutatásokat, kísérleteket. A kifejlesztett gyártmányokat fantáziánévvvel látta el, például „Steindl massa” (1885), „Plutonit” (1888), „Pirogránit” (1895). A századfordulón neves építésszek stílusirányzattól függetlenül alkalmazták a termékeket, majd a díszítő épületkerámia széles körű alkalmazási területe alakult ki. Halála után 1900-tól fia Zsolnay Miklós vezette tovább a gyárat.

A XIX. század végén a szecesszió hódított az Osztrák-Magyar Monarchiában a környező országokban versenytárs nélkül uralta a piacot a gyár.

A pirogránit elemeket tűzálló anyagból adalékanyagok hozzáadásával öntési technológiával, vagy kézzel formázva állították elő, 1200° C felett mázas állapotban égették ki. Az öntött technológiával előállított termékek legnagyobb mérete: 15 x 30 cm; az ennél nagyobb elemeket kézi formázással állítják elő.

A pirogránit elem nedvességálló sav és fagyálló. Az Iparművészeti Múzeum építéskor is igen drága volt ezért hosszas egyeztetés után kapott szabad utat az alkalmazásra Wlasics Gyula miniszter engedélyével.

A termékek annyira egyediek, hogy magyar szabvány nem készült a termékek műszaki és minőségi jellemzőik rögzítésére. A gyártás minőségét házi un. Vállalati Szabvány szabályozta (ZsP Vsz 01:95). A hivatkozott házi szabványt 1995-ben adták ki. Az egyes termékek megfelelőségét az ÉMI Rt vizsgálta és adott ki „Alkalmassági Vizsgálati jegyzőkönyvet”

A termékeknek négy különböző gyártási korszakuk volt: a századforduló egészen az I. világháború végéig; a két világháború között; az ötvenes évek végén újra felfedezik, gyakorlatilag akkor készült igen sok szecessziós épület tetőhéjalása pirogránitból; és napjainkban, amikor a massa nem hazai bányákból kerül ki, hanem behozzák.

A különböző korszakok termékeinek anyagai jelentősen eltérhetnek egymástól.

Az épület pirogránit díszei, burkolatai készültek: natúr máz nélkül (szobrok); sómázzal (homlokzati kazettás burkoló lapok), illetve majolika mázzal (cserepek, lanterna, stb.).

2.3.3 Tartószerkezetek tartóssága, műszaki állapotok

Jelenleg készülnek a szerkezetek beépített anyagainak diagnosztikai és patológiai vizsgálatai. Miután az épület több, mint száz éves és szerkezeit igen sok kedvezőtlen élettartam csökkentő külső hatás érte – háború, víz, levegőben vegyi anyagok, forgalmi sztochasztikus rezgések növekedése, stb. egyes meghatározó szerkezeteket nemcsak teherbírási, hanem használat-hatósági határállapotra is ajánlott ellenőrizni és várható tönkremenetel miatt cserélni, illetve új szerkezetre kiváltani. Előzetesen ilyennek tekinthető a Hőgyes utcai szárny mélypince földem acélgerendái, amelyek korrodáltsága, keresztmetszet vesztesége egyes helyeken eléri, vagy meghaladja a 30%-t, vagy a már leírt kupola alatti rabc földem a még le nem cserélt Mátrai földem, stb.

2.4 A tervezési terület ismertetése

2.4.1 A múzeum meglévő főépülete

Az Iparművészeti Múzeum Üllői úti meglévő főépülettel, mint tervezési területtel oly módon lehet és kell számolni, hogy a meglévő használt tereken túl meg kell vizsgálni a ki nem használt terek hasznosíthatóságát.

Elképzelt olyan jelenleg még meg nem lévő terek kialakítása, mint az aulatér alatti alagsori szint kialakítása és bekapcsolása az épület térrendszerébe.

A kiíró választ vár az épület külső tereinek (legyenek azok földszinti udvarok, vagy tetőteraszok) hasznosíthatóságára, funkcionális kialakítására.

A tervezési programban néhol esetleg megjelenő sugallatokat csak annyiban kell figyelembe venni, hogy maguk a programot összeállítók is végig kellett gondolják egy-egy átszervezés realitását, lehetőségét. Ugyanakkor a tervezők a pályázati tervük készítésekor szabad kezet kapnak a meglévő épület tereinek hasznosítása terén.

2.4.2 A MOME területeinek felszabadulása

Jelentős alapterület szabadul fel és használható más célra az épület Kinizsi utcai szárnyában jelenleg elhelyezkedő Iparművészeti Egyetemi funkciók kiköltöztetése után. Ugyan e funkciók az alapítás óta itt kapnak helyet, és gyakorlatilag változatlan térstruktúrában működnek, az épület közlekedőrendszere, térrendszere alkalmassá teszi a múzeumhoz történő integrálását.

Természetesen a kikerülő funkciók más helyen történő elhelyezése nem tárgya jelen tervpályázatnak.

2.4.3 A be nem épített Hőgyes utcai rész

A Lechner-Pártos féle pályázati tervben még beépített (mostani) Hőgyes utcai telekrész hasznosítása, beépítése a legnagyobb volumenű bővítési lehetősége a múzeumnak. A területet eredetileg nem építették be, a múzeum gyakorlatilag a jelenlegi állapotában (többszöri kisebb-nagyobb átépítéstől eltekintve) működött az átadás napjától.

Az esetleges beépítés az alapterület növekedésén túl új belső kapcsolatok kialakítását is lehetővé teszi, melyek kiaknázása a tervpályázat egyik alapproblémája.

Az új beépítés tervezésénél figyelemmel kell lenni a műemlékvédelmi, az építészeti, a műszaki és a városépítészeti elvárásokra egyaránt!

2.4.4 A kapcsolódó közterületek (Angyal István tér)

A tervezésnél figyelembe kell venni a Múzeum megközelítéséhez igénybe vett közterületek megújításának lehetőségeit is. Különösen igaz ez a tömegközlekedési eszközök megállóitól az épület bejáratáig tartó szakaszra, de az Angyal István tér esetében vizsgálandó az is, mi módon tud kivetülni az Iparművészeti Múzeum szellemisége a térre!

Az Angyal István park rekonstrukciója a kerület elhatározott szándéka. Mivel a tér problémaköre nem választható el a múzeumtól, emiatt vár a kiíró és a kerület választ arra, milyen szellemi, vizuális, vagy fizikai kapcsolat lehet az épület és a tér között. A tervpályázat tervezési területe emiatt terjed ki a tér egy részére is.

A ferencvárosi önkormányzat a múzeum rekonstrukciójától függetlenül is meg kívánja valósítani a tér rendezését, annak méltó szerepet szán: Ferencváros kapujaként kívánja megfogalmazni.

2.4.5. A Nagytétényi kastély „szerepvállalása”

(Figyelem: a nagytétényi helyszín nem része a tervpályázatnak!)

Az Iparművészeti Múzeum megújulásának egyik lényeges eleme a nagytétényi kastély „szerepvállalása”. A bútortörténeti múzeum kibővítése, valamint a bútorraktárak, bútorrestaurátori műhelyek kiköltöztetése az Üllői úti főépületből nagyban segíti a főépület rekonstrukciójának sikeres megvalósulását. Egyrésztől jelentős alapterületek szabadulhatnak ezáltal fel, más programelemeknek helyet adva, másrészt az első ütemben történő kiköltözés módot ad egy logikus időbeni és térbeni ütemezés megtervezésére, amely létfontosságú. A múzeum rekonstrukciója jelentősebb leállás nélkül megvalósítható kell, hogy legyen!

2.5. A vonatkozó településrendezési tervek

A vonatkozó szabályozási terv kivonatok (KSZT) mellékletben megtalálhatók. A pályázati tervek készítésénél a helyi és a magasabb rendű országos előírások, rendeletek betartandók!

3. MŰEMLEKVÉDELMI ELVEK, ELVÁRÁSOK

A meglévő épületrész

Az iparművészeti Múzeum több mint 100 éves történetének legnagyobb mértékű felújítására, átépítésére, megújítására készülünk. Az eddigi felújítások csupán háborús sérülések utáni helyreállításokat, szerkezeti problémák orvosolását jelentették. A jelenlegi szándék ennél jóval több. A MEGÚJÍTÁS a rekonstrukciós és restaurálási munkák mellett fő feladatként határozza meg a funkciók teljes újragondolását.

A kiállítóterek drasztikus megnövelésének igénye, a kor által elvárt új funkciók és térsorok létrehozása néhány esetben az épület tércsoportjainak újragondolását kell, hogy eredményezze. Ennek megvalósításához mindenekelőtt meg kell érteni az épület értékeinek lényegét. Fel kell állítani azt az értékatasztert, mely kiinduló alapja lehet a felújítási, megújítási munkáknak.

Lesznek olyan pontjai e programnak, akár térsorokra, akár részletkialakításokra, felületképzésekre gondolunk, melyek az eredeti állapot tökéletes visszaállítását fogják előírni kompromisszumok nélkül.

Lehetnek olyanok, melyek esetében egy elvárt irány felé kell haladni, szem előtt tartva a hitelességet. Ilyenek a már meg nem lévő, de dokumentált, vagy sejtett részletek.

Bizonyos terek összenyitásával, funkciójának alapvető megváltoztatásával új szituáció alakul majd ki az épületben, de mindez oly módon, hogy az épület eredeti térszerkesztés elveinek nem mond ellent. Ilyenek például a jelenleg cellás irodasorok amfiládos szervezésű nagytermes térsorrá történő átépítése.

Végül funkcionális érdekből néhány helyen megvalósulhatnak olyan, soha nem volt térelemek, melyek az eredeti állapotban rekonstruáltakat kiegészítve, ám azoktól stílisis értelemben nem követve új értéket hoznak létre.

Az új épületszárny

Az eredeti Lechner-Pártos féle pályázati tervek a Hőgyes Endre utcai hátsó szárny esetében nem valósultak meg, a tovább-tervezés során elhagyták azt! Az itt létrehozandó bővítés egy önmagában is értelmezhető, mintegy 5000 m²-es új épületszárny. A bővítmenynek úgy geometriai kapcsolataiban, funkcionális kötődéseiben, valamint építészeti is kapcsolódnia kell a meglévő főépülethez. Nem jelenti ez az építészeti kapcsolódás az eredeti tervek megépítését, de elkerülhetetlen a régi és az új rész közötti párbeszéd. A szükséges „igazodás” nem stílisis elemek átvételét kell, hogy jelentse, hanem az újnak a régire történő reagálását úgy, hogy mindegyik több legyen a másik által!

Ennek építészeti kifejtése a legfontosabb feladata a kiírásra kerülő építészeti tervpályázatnak. Jól szolgálja ezt a funkciók helyes meghatározása, itt nem elsősorban kiszolgáló, raktárépületet kell létrehozni, hanem önállóan is működtethető és látogatható, de a főfunkcióba szervesen integrált múzeumi tereket, könyvtárat, adattárat.

Az épület az építése idején szerkezeteit, anyaghasználatát, térszervezését tekintve építészeti-iparművészeti csúcsproduktum volt. A rekonstrukció megvalósításakor ezt szem előtt kell tartani! Az eredeti elemeknél ezt érzékeltetni kell, az újaknak meg kell célozni ezt a színvonalat!

4. A MEGÚJÍTOTT MÚZEUMMAL SZEMBEN TÁMASZTOTT ELVÁRÁSOK

A helyreállított műemlék-épületben és a kortárs szárnyban elhelyezett nagy látványerejű, kiemelkedően gazdag tartalmú és értékű, hagyományos **állandó kiállítások** mellett állandó jelenléte kapnak a **kortárs iparművészet és formatervezés** legfrissebb eredményei. Ehhez dinamikus **időszaki kiállítási program** társul.

A múzeum új kiállítás-szerkezete és a komplex kulturális, vendéglátói és üzleti kínálata megnöveli Budapest kulturális összfelületét, új elemként jelenik meg Budapest turisztikai térképén. Ez, nem számítva a speciális érdeklődés eseteit a külföldről érkező átlagos **turizmus** szempontjából fél-egy napos programtöbbséget jelent.

A megújított épület akusztikailag kifogástalan (Díszterem) vagy kifogástalan állapotra fejleszthető (Aula) terei alkalmasak lesznek a budapesti zenei **fesztiválok** valamint a tudományos, kulturális és politikai konferenciaélet helyszíneinek gazdagítására.

Az új működési területek kiépítése tartalmazza a magyar iskolai képzésben jelenleg hiányként jelentkező **kreatív művészeti és kézműves fejlesztés** rendszeres programjait, ezzel az alap- és középszintű oktatásunk, általa az egész társadalmunk jövője nyer új lehetőségeket az ízlésemelkedés és a művészeti érzékenység társadalmi kiterjesztése értelmében.

A megújítás következtében átalakul a múzeum szakmai és kiszolgáló szervezete. Az új működési formában a hagyományos múzeumi tevékenység hatékonyabb ellátása lehetőséget teremt a közalkalmazotti állomány **professzionális munkafeltételeinek** megteremtésére.

5. A MÚZEUMBA TERVEZETT FŐ TEVÉKENYSÉGEK TEREI

Állandó kiállítás (látványraktárral):	cca 8000-8500 m ²
Időszaki kiállítótér:	cca 1500 m ²
Műtárgyraktárak (bútorraktárak nélkül):	cca 500 m ²
Könyvtár:	cca 700 m ²
Adattár:	cca 400 m ²
Restaurátorműhelyek:	cca 5-600 m ²
Fotóműterem:	cca 100 m ²
Irodák, teljes hivatali szárny:	cca 1500 m ²
Konferenciatér	cca 300 m ²
Múzeumpedagógia:	cca 200 m ²
Egyéb raktárak:	cca 300 m ²
Vendéglátás	cca 300 m ²
Üzemi terület:	cca 1300 m ²
Közönségforgalmi terek, közlekedőtér	terv szerint

6. AZ EGYES ÉPÜLETRÉSZEKBE ELHELYEZENDŐ FUNKCIÓK RÉSZLETES ISMERTETÉSE, AZ ELVÁRT KIALAKÍTÁSI KRITÉRIUMOK

6.1. Kiállítási zóna

6.1.1. Állandó kiállítóterek

Az Iparművészeti Múzeum világhírű gyűjteményeinek állandó kiállítása, a 140 éves gyűjtéstörténet eredménye még soha nem volt egyben látható. A kiállítások felépítése csak a rekonstrukció megvalósítása esetén lehetséges. Az épület jelenlegi leromlott állapotában erre alkalmatlan. A Múzeum, amelynek történetében új korszak kezdődik, ezzel foglalja el helyét a hazai és nemzetközi múzeumi életben, a világ jelentős múzeumainak sorában.

A Múzeum elképzelése szerint az állandó kiállítások az épületekonstrukciót követően a teljes Üllői úti szárnyat és a két oldalszárnynak bizonyos részeit, valamint az új szárny egyes emeleiteit töltik ki. A Kinizsi utcai oldalon a kiállításoknak a melléklépcsőház vonaláig érdemes kiterjedniük. Tekintettel a teljes épületmagasságon át húzódó lépcsőház közlekedési koncepcióira innen tovább minden emeleten a hivatali helyiségek és a gyűjtemények munkaterületei következnek. A Hőgyes Endre utcai szárnyban a kiállítóterek megszakítását csak a földszinten tartjuk indokoltnak, mégpedig az oldalbejárat és a hozzá kapcsolódó lépcső vonalában. A kiállítási terek kialakítása során egymáshoz kapcsolódó, többféle útvonalon is bejárható kiállítási útvonalakat kell kialakítani. Alapkövetelmény, hogy minden kiállítóter elérhető legyen a múzeum Üllői úti főbejárata felől beérkező látogatók számára.

A kiállítások megrendezésének elvei:

- a jelenlegi zárt raktárak helyett tágas, korszerű bemutatótermek megalkotása, bennük lenyűgöző bőség és kiemelkedően magas művészi színvonal és látványerő érvényesítése („az ország kincsháza”)
- az állandó kiállítások gerincét a művészettörténeti korszakok, illetve nagy civilizációs egységek minőségi bemutatása alkotja a gyűjtemények sajátosságainak megfelelően (primer állandó kiállítás); ennek értelmében a kiállításokon csak olyan hangsúlyok jelennek meg, olyan tagolási egységekben, amelyekre a gyűjtemények megfelelő tárgyi alapot nyújtanak (a virtuális „kiegészítések” kerülésének elve)
- a válogatott anyagot tartalmazó, művészettörténeti koncepciót követő primer kiállítások mellett a muzeológiai terv másik lényegi eleme, hogy a jövőben nagy kiterjedésű raktárak helyett állandóan látogatható szekundér termeket nyílnak (tanulmányi kiállítások, látvány raktárak); ezek célja, hogy a különböző anyagú és technikájú, nagy mennyiségű műtárgy-anyag a jövőben ne elzárt raktárakban rejtőzzék, hanem a közönség számára is látogatható termekben, befogadható módon megrendezett, illetve kezelhető tárolóegységekben (vitrinek, nyitható fiókok, lapozható tartószerkezetek stb.) helyezzük el a gyűjteménynek mintegy 80-90 %-át.
- interaktív funkciók, informatikai felületek, pihenőterek kialakítása szükséges mind a primer, mind a szekundér kiállítási terekben
- a szekundér kiállítóterekhez kapcsolódóan a különböző anyagok és technikák megismerését szolgáló kabinetek kialakítása szükséges (művészet és mesterség)
- a Kelet-Ázsia Múzeum új állandó kiállításának elhelyezése a főépületben, lehetőleg az új épületszárnyak a régi első emelethez kapcsolódó szintjén az európai és az iszlám művészeti anyaggal azonos logikai rendszerben
- bútortörténeti állandó kiállítás megnövekedett helyszínéeként a részben felújításra szoruló nagytérenyi kastély veendő tekintetbe (Figyelem: nem a tervpályázat tárgya!)

Az új állandó kiállítás kettős rendszerben szerveződve épül fel: gerincét az Iparművészeti Múzeum központi tereit, főhomlokzati nagy teremsorait és új épületszárnyát kitöltő **történeti (primer) állandó kiállítás** adja. Az állandó kiállítás kronológiai és tematikus rendben (esetenként a kettő átfedésével) mutatja be az európai és ázsiai iparművészet legfontosabb korszakait és központjait, a gyűjtemény törzsanyagában foglalt főművekre koncentrálna (=látványban a főművek dominálnak, környezetükben más

is ki van állítva). A kiállításokon belül az információk átadásának fő formája nem elsősorban a hosszú felirat/tablószöveg, hanem korszerű múzeumtechnikai eszközök (tárgyak részletes adatait is elérhetővé tevő nyilvános digitális nyilvántartó rendszer, audioguide-rendszer, videó). A kiállítás középpontba állítja azokat a gyűjteményi egységeket – így többek között az iszlám gyűjteményt vagy a szecessziós anyagot – amelyek a múzeum nemzetközi hírének legszolidabb alapját jelentik.

A kiállítás másik pillérét épületben a látogatható **látványraktárak** adják, a kiállítóterekhez közvetlenül kapcsolódva, de nem az épület leginkább reprezentatív tereiben. Itt az állandó kiállítás központi narratívájába nem illő, de szintén jelentős anyagok tematikus bemutatására kerülhet sor, amely hozzáférhető digitális nyilvántartással párosul. Az anyag elrendezése a múzeum gyűjteményeinek rendjét követő módon tematikus. Ebből a rendszerből kiemelve, külön helyszínen – a nagytétényi kastélyban – valósulhat meg az Iparművészeti Múzeum **bútortörténeti kiállításának** kibővített változata. A főépület kiállítási koncepciójának egyik újdonsága a **kelet-ázsiai művészeti anyag** (Hopp Ferenc Kelet-Ázsiai Művészeti Múzeum) valamint a **modern és kortárs design** (Design Múzeum) állandó bemutatásának terve.

A Kelet-ázsiai gyűjtemény anyagát is beleszámítva az Iparművészeti Múzeum műtárgyainak száma mintegy 80.000 tétel (110.000 darab), nem számolva a grafikai és adattári gyűjteményeket, úgy mint a 70.000 tételű *Ex libris* kollekción. Az nagy, történeti állandó kiállításon (Nagytétényt is beleértve) mintegy **7-9000 műtárgyat** lehet kiállítani, amely a törzsgyűjtemény nagyjából 10%-ának felel meg (bár grafikai anyag is szerepel benne). Ennek a tárgymennyiségnek jelenleg mintegy a fele van azonnal kiállítható állapotban, az állandó kiállításra való felkészülés jelentős tisztítási, **restaurálási programot** is feltételez. Az állandó kiállítás egységeinek megnyitáshoz igazítva ki kell adni az adott egységekre vonatkozó katalógusokat, kézikönyveket, így a kiállításokra való felkészülés jelentős **tudományos munkát** is igényel. Az állandó kiállítás feltétele a megfelelő műtárgyvédelmi környezet kialakítása, tehát a fényvédelem megoldása a központi nagy csarnokot övező galériákban, valamint a kiállítóterek egységes klimatizálása, továbbá korszerű világítástechnika beépítése, ami összességében jelentős **gépészeti fejlesztést** igényel. Ez a jelentős múzeumszakmai előkészítő munka a rekonstrukció építészeti tervezésével egy időben meg kell induljon. A rekonstrukció első üteme során elkészülő új restaurátorműhelyek jelentik azt a bázist, amelyre építve a második ütemben elkészülő történeti állandó kiállítás műtárgyai kiállításra alkalmas állapotba kerülnek.

A korszerű kiállítások több szinten befogadható élményt kínálnak önmagukban is. Ennek részben hagyományos eszközei vannak, de egyre nagyobb szerepet kapnak a modern technikai eszközök is. Nagy figyelmet kell fordítani a kiállítást értelmező tablók és tárgyfeliratok elkészítésére. Ennek során a klasszikus rendszer alkalmazása célravezető: az egyes tartalmi egységeket bevezető tablók, a kiemelt tárgyakat részletesebben ismertető bővített tárgyfeliratok és a sima tárgyfeliratok egymásra épülő rendszere. A feliratoknál a kétnyelvűség megkerülhetetlen alapkövetelmény. A kiállítási feliratok tartalmát azonban több módon is biztosítani kell az eltérő igényű látogatók számára: pl. nagybetűs (large-print) sétálólapokon az idősek és gyengénlátók számára, audio-guide rendszeren bővített változatban és több nyelven a mélyebben érdeklődők számára, valamint adott esetben hazavihető közönségkatalógus (kiállítási vezető) vagy otthon is tanulmányozható kiállítási mini-website formájában. A kiállításokon ezen kívül szerepet kaphatnak olyan technikai eszközök – pl. érintőképernyős monitorok – amelyek interaktív módon bővebb tájékozódást is lehetővé tesznek, vagy lehetővé teszik pl. filmek bemutatását. Szükség van továbbá a kiállításokon olyan elemek elhelyezésére, amelyek akár a gyermekek, akár a csökkent látóképességű látogatók számára is befogadhatóvá teszik a kiállítást, ill. nagyobb kiállítások esetében ilyen elemek a kiállításához kapcsolt önálló térben is megjelenhetnek (szemléltető kabinetek, kiállításba integrált tapintható mini-tárlatok), stb.

Primer kiállítási egységek javasolt helyszínei (tájékoztató jelleggel, megközelítő alapterülettel)

1. Középkori és reneszánsz galéria I. – A középkor művészete (földszint)	4-500 m ²
2. Középkori és reneszánsz galéria II. – Reneszánsz és manierizmus (földszint)	4-500 m ²
3. Szőnyegmúzeum és iszlám művészet (földszint, nagyterem galéria)	800 m ²
4. Európai barokk, klasszicizmus és historizmus kiállítása (első emelet)	1200-1300 m ²
5. Szecesszió és a századforduló művészete (első emeleti galéria)	800 m ²
6. Kelet-Ázsia művészete (új szárny)	1000 m ²
7. Hangszerkiállítás (Díszterem)	200 m ²
8. Lechner Ödön állandó tárlat – (épülettörténeti bemutató, valamint a tervezett Lechner-világörökség múzeumi központja)	200 m ²
9. 20. századi kiállítás, modern iparművészet (új szárny)	3-400 m ²
10. Kortárs design és divat múzeum (új szárny)	800-1000 m ²

Összesen:

kb. **6500-7000 m²**

Látogatható raktárak (tanulmányi kiállítások) egységei és helyszínei

≈**1500 m²**

1. Kerámia- és üvegmúzeum (második emelet)
2. Textilmúzeum (második emelet)
3. Ötvösség és vasművesség (második emelet)
4. Óramúzeum (második emelet)
5. Ikongyűjtemény

Összes állandó kiállítási tér a főépületben:

≈**8000-8500 m²**

Az Iparművészeti Múzeum állandó kiállításának koncepcióvázlatát a 16. számú melléklet tartalmazza

6.1.2 Időszaki kiállítóterek

A rekonstrukció után érdemben használatba vett alagsori szint ad helyet az Iparművészeti Múzeum új időszaki kiállítótereinek. A központi csarnok alatti téren (galéria + középső tér) egy variabilisan alakítható, szükség szerint szekcionálható, összességében 1200 négyzetméteres kiállítótér jöhet létre. Ennek kialakításakor alapkövetelmény, hogy olyan technikai feltételeket tudjunk biztosítani, amely a legszigorúbb műtárgyvédelmi előírásoknak is megfelel, és amely így alkalmas a legérzékenyebb típusú, külföldi múzeumokból kölcsönzött anyag befogadására is. Az alagsor egyéb tereiben ezen kívül még két téregységben összesen mintegy 500 négyzetméteren alakítható ki időszaki kiállítótér, kisebb kiállítások, kamara-tárlatok számára.

6.1.3. Műtárgyvédelmi követelmények

Az Iparművészeti Múzeum jelenlegi adottságai és felszereltsége nem biztosítanak ideális környezetet a műtárgyak számára. Ez hosszú távon a gyűjteményi anyag jelentős romlásához vezet. Az épület rekonstrukciója lehetőséget kínál ahhoz, hogy egy modern, a jövő számára is előremutató múzeumot hozzunk létre, amely a műtárgyak megőrzését –jelen tudásunk szerint – a lehető leghosszabb ideig képes biztosítani. Megfelelő műtárgykörnyezet kialakítása szükséges ahhoz, hogy a tárgyak öregedését, bomlását, korróziós átalakulását késleltessük. Különböző alapanyagú műtárgyak mind a raktárban, mind a kiállításokban eltérő környezetet igényelnek. A rekonstrukció lehetőséget ad a legteljesebb és legmodernebb eszközökkel kialakított, speciális igényeket is kielégítő műtárgykörnyezet kialakítására. A nem megfelelően kialakított műtárgykörnyezet - fény okozta elváltozások, hőmérséklet és páratartalom változásai - sokszor az emberi szem által nem is észrevehető károsodásokat okoznak. A károsodások miatt csökkenhet a tárgyak történeti és esztétikai értéke. Az

Iparművészeti Múzeum műtárgyainak jelentős része szerves alapú műtárgy (fa, bőr, papír, textil), amelyek a legérzékenyebbek a környezet káros hatásaira.

A megfelelő műtárgykörnyezet kialakítása szempontjából elsősorban az alábbi tényezőket kell figyelembe venni, és szabályozni: fény; hő; légnedvesség; légszennyező anyagok; biológiai károsítók. A műtárgyvédelmi alapelvek szerint az épületben **fontos a szerves alapú műtárgyak környezetében az UV sugárzás teljes kiküszöbölése, a fény- és hő viszonyok megfelelő beállítása, kontrollálhatósága, a fényerősség minimalizálása, a légnedvesség szabályozása, állandó értéken tartása, és a légszennyezőktől és a biológiai károsítóktól mentes környezet kialakítása.**

Mind a kiállítóterek mind a raktárak és munkaszobák igényei felvetik egy központilag kiépített klímaberendezés szükségességét, mely nem csak a hőmérsékletet és a légnedvességet szabályozza, de a légszennyezőket is kiszűri. Fontos, hogy a tanulmányi- és a zárt raktárak klímáját egyedileg lehessen szabályozni. Tekintettel arra, hogy a múzeum komplett gépesítése igencsak megnöveli az energiafogyasztás mértékét, gondolni kell a megépítendő rendszer fenntarthatóságára. Mérlegelni kell alternatív energiaforrások telepítésének lehetőségét. A kiépített rendszer hosszú távú működtetésének elengedhetetlen feltétele a rendszeres karbantartás, szűrők cseréje, beállítások módosítása, ezért a géppark elhelyezésénél erre mindenképpen tekintettel kell lenni. Építészeti eszközökkel is törekedni kell arra, hogy az épület területén belül a légszennyezők jelenlétét minimálisra csökkenthessük. Különösen fontos ez a forgalmas Üllői útra nyíló főhomlokzat, kiemelten a főbejárat esetén.

Szükséges továbbá a teljes épületben minimálisra csökkenteni az UV sugárzás mértékét (az UV-sugárzás maximális, nemzetközileg elfogadott mennyisége a műtárgy felületén 75 $\mu\text{W}/\text{lm}$).

Energetikai szempontból javasolható, LED világítási rendszer kiépítése, melynek hő-kibocsátása igen csekély, fogyasztása pedig rendkívül kedvező.

Részletesebben lásd a **19. számú mellékletben: Műtárgyvédelem szempontjai a múzeumi raktározásban, illetve kiállítóterekben**

6.1.4. Műtárgy-logisztikai és kiállítás-szervezési szempontok

A Lechneri épület számos pontján megtalálható szinteltolások, a bejárat zónák és az oldalsó terek közötti lépcsők komoly logisztikai problémát jelentenek műtárgyak mozgatása során. A rekonstrukció során törekedni kell arra, hogy ezek a kisebb szintkülönbségek különböző eszközökkel (elkerülő útvonalak, liftek, rámpák) leküzdhetőek legyenek, és a műtárgyak mozgatását kocsin, szintben meg lehessen oldani. Gondolni kell a nagy tárgyak mozgatásához szükséges helyigényre is. A közlekedőterek, átjárók kialakításánál – természetesen a Lechner-épület adottságait figyelembe véve. A műtárgyak számára minden számukra kialakított tér megközelíthető kell legyen egymás irányából kiindulva (műtárgyak számára is akadálymentes tér). A jellemző, nagyobb forgalmú műtárgy-útvonalak kialakítására már az egyes funkciók elhelyezésekor is tekintettel kell lenni. Ilyen irányok pl.:

Műtárgyraktárak és restaurátorműhelyek vagy fotóműterem közötti útvonal

Műtárgyraktárak és állandó / időszakos kiállítások tere közötti útvonal

Kiállítóterek és restaurátorműhelyek közötti útvonal

Külön figyelmet igényel az időszakos kiállítások műtárgyforgalmának útvonala. Ennél a fentiek mellett tekintettel kell lenni az épület külső megközelíthetőségére is a szállítójárművek számára. A jelenlegi logisztikai bejárat (teherporta) kapacitásait a Hőgyes Endre utca áteresztőképessége is korlátozza: ide max. 7,5 tonnás teherautó tud beállni. Ezt a lehetőséget a továbbiakban is biztosítani kell, és meg kell oldani egy ekkora méretű teherautó beállási lehetőségét is a biztonságos műtárgyrakodáshoz. A műtárgyszállító járművek számára ki kell alakítani olyan biztonságos beálló és rakodó-helyet, ahol a műtárgyakat a külvilág hatásaitól elzártan lehet le- és felpakolni. Ez a terület szervesen kapcsolódik a kölcsöntárgyak átmeneti raktározására szolgáló **átmeneti műtárgyraktár**hoz. Ez a műtárgyak ládában történő ideiglenes raktározása mellett azok kicsomagolására is kellő helyet kell biztosítani. Kialakítandó egy műtárgyvédelmi követelményeknek megfelelő, klimatizált tér. Cél szerű

lenne egy szeparálható, vagy több részből álló tér kialakítása. Ez a raktár összekapcsolható (vagy egyik része lehet) a gyűjteményi osztályokra bekerülő tárgyak átmeneti raktározására, fertőtlenítésére szolgáló kisméretű térrel is (**karantén raktár**). Szükséges, hogy mind a bejáratoktól (beleértve a főbejáratot is, hiszen nagyméretű kamionon érkező tárgyakat csak onnan lehet behozni), mind az időszaki kiállítóterekből jól megközelíthető legyen, lépcsők közbeiktatása nélkül (szintben mozgatás). Kialakítandó egy olyan teherlift is, amelynek segítségével az épület bármelyik szintjére el lehet juttatni egy 2 x 3 x 1 méteres műtárgyat vagy műtárgyszállító ládát.

A közlekedőterek, liftek tervezésekor figyelembe kell venni, hogy a tárgyakkal együtt nagyméretű hengerek, súlyos ládák, keretek mozgatását is be kell kalkulálni, illetve azok épületből való elszállításának útját biztosítani.

Egyben érkező nagyobb kiállítások miatt szükséges száraz, jól megközelíthető **ládarak** kialakítása is. Ez közvetlen kapcsolatban kell legyen az átmeneti műtárgyraktárral! (kb. 100 m²)

A tervezés során szükséges korszerű **installációs raktárak** kialakítása is. (kb. 200 m²) Az installációs raktár legalább két egységből áll: egy (vagy több) nagyobb rész a vitrinek (pl. angol vitrinek), nagyobb posztamensek, üvegek és egyéb nagyméretű installációs alapanyag tárolására szolgál. A másik, kisebb egységben a finomabb installációs elemeket lehet tárolni (pl. posztamensek, plexi-támaszok, kiállítási installációhoz szükséges eszközök, szerszámok). Ezen egységhez egy **kiállítás-előkészítő műhely** kapcsolódhat, ahol a kisebb installációs elemeket helyben le lehet gyártani.

(A raktár zóna további ismertetését lásd a 6.3.2.6-os pontban!)

6.1.5. Konferenciaterem, ill. többcélú rendezvényterem

A múzeum működési feltételrendszere a rekonstrukció következtében 200 fő befogadóképességű állandó konferenciateremmel bővül. A konferenciatermet hangosított, vetített, alkalmasint tolmácsoló előadások tartására és filmvetítésre egyaránt alkalmassá kell tenni. A közönségforgalmi zónától elválasztható konferenciaterem rendelkezzen kávészünet megtartására alkalmas elő- illetve melléktérrel, könnyen elérhető távolságban legyen vizesblokk. A technikai eszközök tárolása számára további kisméretű helyiség szükséges.

6.2 Közönségforgalmi terek

6.2.1 Előcsarnoki zóna

Bejárat-bejáratok

Az épület működését jelenleg 4 bejárat szolgálja. Az Üllői úti főbejárat bonyolítja le a közönségforgalmat, ez az épület reprezentatív főbejárata. Elképzelhetetlen bármilyen beavatkozás, mely ezt a státuszt megszüntethetné. Az épület főbejárata restaurálandó, esetleges változásokat csupán az eredeti állapothoz történő visszatérés jelenthet egyes részletekben.

A Hőgyes Endre utcai bejárat jelenleg az adminisztratív, igazgatási zóna bejárataként szolgál, míg a Kinizsi utcai mellékbejáró az Moholy Nagy Művészeti Egyetem (eredetileg is az „iskolai bejáró”) helyiségcsoportjának önálló bejárata. Az átépítés, funkcióátrendezés után is értelmet kell adni a két mellékbejáratnak, hiszen mindkettő fontos eleme az épület belső térstruktúrájának.

A negyedik bejárat jelenleg a Hőgyes Endre utcai „udvari” bejárat. Ez jelenleg teherforgalmi, gazdasági bejáratként szolgál. Kialakítása jellemzően az elmaradt beépítésből adódik, bár az eredeti pályázati rajzok tanúsága szerint ugyanezen a helyen tervezte Lechner-Pártos az épület fedett áthajtóját.

Nagy valószínűség szerint ezen a ponton lehet kialakítani egy „második főbejáratot” és teherforgalmi bejáratot az épületnek, mely egyrészt az átépített, funkcióval ellátott udvart, illetve az ahhoz kapcsolt funkciókat tárhatja fel, ugyanakkor megoldandó az épület későbbiekben megnövekvő szolgáltatásainak megosztott feltárása. A bejárat minőségét tekintve nem lehet „hátsóbejárat”. Az épület meglévő közlekedőrendszerének átgondolása mellett, a restaurálandó terek védelmét figyelembe véve ez a bejárat szolgálhat az új épületrész akadálymentesített feltárásaként.

Pénztár, információ

A pénztár, illetve információ jelenleg a földszinti előcsarnokban nyert elhelyezést. A funkcionálisan egyébként megfelelő pozíció mellett meg kell vizsgálni annak lehetőségét, hogy mentesíthető-e a fentebb említett kiemelt térsor az abba elhelyezett fix bútorzatoktól, mint a pénztár, információ pultja, vagy a jelenleg szimmetrikusan elhelyezett büfé. Ezekkel a funkciókkal együtt kezelendő (bár nem közönségforgalmi térhez kapcsolódó funkció) a biztonsági, illetve diszpécser központ.

Abban az esetben, ha biztosítani kívánjuk a kert felé, illetve az onnan történő átjárhatóságot („második főbejárat”), tisztán el kell választani a belépőjeggyel, illetve a nélkül látogatható területeket, közlekedőket. Ideális esetben mindez megoldható egyetlen pénztárral, de szükség esetén ez akár megduplázható. A múzeumban alapvetően minden terület „belépőjegyes”, kivétel ez alól a könyvtár-adattár, a tervezendő vendéglátó egység, a kert-udvar (függ annak funkciójától), valamint a múzeum shop, amennyiben ideális pozícióba helyezhető el.

Az üvegcsarnok

Az épület talán legismertebb, legmonumentálisabb tere a földszinti aulatér. Ennek reprezentatív szerepe mindenképpen tartandó, a jelenlegi rendezvénytéri funkció ennek megfelelő. Az üvegcsarnok az előtéren keresztül kapcsolódik a főbejárhoz. A több szinten átlukasztott előtéri galériasorral együtt páratlan, a szecessziós középület térszervezés nemzetközileg is kimagasló mintapéldája.

Az épület átépítése során ezt az együtt látható térsort meg kell őrizni, átláthatóságát, olvashatóságát minden körülmények között biztosítani kell. A térsor fehérre meszelt felületei ismertek mindenki előtt, ugyanakkor archív fotók bizonyítják e térsor felületeinek eredeti színezését, felületdíszítését. Amennyiben lehetséges, a tér eredeti állapotának visszaállítása miatt ezek a felületek restaurálandók, illetve megoldások rekonstrukciós koncepcióba illesztendők. Ugyanez vonatkozik az üvegtetőt tartó acélszerkezetekre is.

Az üvegtető helyreállításának módja összefügg a tér árnyékolásának és a nyári klímaállapotok javításának kérdésével is. A nagy felületen keresztül beáradó napfény erejének csökkentése a galériákon elhelyezendő érzékeny tárgyak szempontjából elengedhetetlen. (Napvédő üvegezés, vezérelt motoros árnyékolás a két üveg között...stb.)

Az aulatér padlóburkolata minőségében nem éri el az épület egyéb szerkezeteire jellemző magas szintet. Ez későbbi átépítés, felújítás burkolata. Az aula alatti tér beépítése jó lehetőséget adhat e padlószerkezet és burkolat újragondolására.

Az aulához tartozó galéria funkcióváltása elképzelhető. Annak állandó kiállításként történő hasznosítása, a leglátványosabb gyűjtemény látványában történő bekapcsolása tovább fokozhatja az aulatér reprezentativitását. Ugyanakkor a kapcsolt tér állandó kiállításként történő hasznosítása megköveteli a tér megfelelő épületfizikai, légállapotbeli, műtárgyvédelmi illetve világítástechnikai feltételeinek megteremtését.

A lechneri térsor

Az épület méltán legismertebb térsora a főbejárat tengelyre fűzött látogatók által bejárható útvonal. Ennek kibővítése, publikussá tétele, illetve beillesztése a világörökségi védelemre felterjesztett Lechner életmű látogatható sorába (akár, mint annak fő állomása) nyilvánvalóan kiemelkedő fejlesztése lehet az Iparművészeti Múzeumban tervezett rekonstrukciónak.

Európai és világviszonylatban is ritkaság számba megy az a lehetőség, hogy egy építésznek és egy kiemelkedő értékű épületnek ilyen, teljes vertikumában –tér-, tömeg- és részletképzés- bemutatható eredeti funkciójával működő kiállítás valósuljon meg.

Udvar-kert

A három utca határolta féltömbnyi épület Hőgyes Endre utcai sarka nem épült meg a pályázati tervek szerint. Ennek mostani megvalósítása esetén gyakorlatilag létrejön a Lechner-Pártos féle beépítés a múzeumépület szárnyai között kialakul két udvar. Jelenleg ezek a területek vagy használaton kívüliek, vagy gazdasági célokra

használtak. A fejlesztéssel két igen értékes felülettel számolhatunk. Az udvarok, „kihasználatlan” felületek bevonása a „hasznosított” területek, terek közé mindenképpen megvizsgálandó feladat!

A nagyobb, L alakú udvar-kert egyrészt szabadtéri kiállítótérként rendezhető, melyben helyet kaphat az udvarra szervezett étterem szabadtéri terasza. Mindennek fantasztikus térfalat biztosíthat a lechneri felújítandó szecessziós belső homlokzati struktúra. A Múzeum jelenleg is rendelkezik szabadtéren kiállítható, nagyméretű műalkotásokkal, elsősorban szobrokkal és épületkerámia-kompozíciókkal (ld. melléklet).

6.2.2 Közönségszolgálati zóna

Közlekedők (folyosók, lépcső, liftek)

A közlekedőrendszer jelenlegi állapota az eredetivel hozzávetőlegesen megegyezik. Az oldalszárnyak kéttraktusos, oldalfolyosós rendszerűek, míg az Üllői úti szárny szintén oldalfolyosós, de arról kétmenetes térsor nyílik. A függőleges közlekedőrendszer tiszta és logikus. Lépcsőházai oly módon kialakítottak, hogy a lechneri tiszta térszervezés elveit szolgálják. A folyosók szintkülönbségei (negyed-szint különbségek beiktatása) érzékletesen tagolják a szecessziós tereket, ugyanakkor nehézkessé teszik az akadálymentes közlekedést.

Ezt az adottságot megszüntetni nem lehet és nem is szabad, az esetleges új személyfelvonók megfelelő helyre történő telepítésével a probléma orvosolható.

A közlekedők tiszta rendszerét megszüntetni, elépíteni semmi esetre sem szabad, a közlekedők kiállítási térbe történő bevonását is olyan módon kell, megvalósítani, hogy az épület belső rendszerének „olvashatósága”, érthetősége minél inkább megmaradjon.

Múzeum shop

A múzeumban jelenleg nem működik saját térrel bíró múzeumi shopja, a kiadványok, katalógusok árusítása az előtéri információs pulton, illetve a földszinti galéria végében kialakított ideiglenes árusítóhelyen megoldott. A mai múzeumi trendek mindenhol azt mutatják, hogy a múzeumshop, illetve az ahhoz kapcsolható kávézó szerepe jelentősen megnövekedett. Jelen esetben, egy iparművészeti múzeum esetében az üzletben lakozó lehetőségek jelentősen nagyobbak egy történeti múzeumhoz képest. Az átépítés, átszervezés során figyelmet kell fordítani tehát a múzeumi üzlettér megfelelő méretű és pozíciójú kialakítására.

Kávézó

A shophoz hasonlóan nagyobb fontosságot kell fordítani a kávézó, mint közösségi fórum megteremtésére. Ez történhet a jelenlegi formához hasonlóan az előtéri csarnokkal szoros kapcsolatban, vagy akár a múzeumshop teréhez kapcsolódóan.

Vendéglátás

Nem feltétlenül szükséges programeleme a felújításnak, de amennyiben az udvar oly módon alakítható ki, hogy az a múzeum belső tereinek nyitva tartásától függetlenül, például a szabadtéri kiállításként is működő parkosított udvar (kert) teréhez kapcsolhatóan, egy vendéglátó egység mindenképpen színesítheti a múzeum életét. A vendéglátó egység karakterének kialakításakor figyelemmel kell lenni a környező városrész kitűnő ellátottságára, érdemes lehet az épület és a múzeum speciális és unikális lehetőségeire építeni. A vendéglátó funkcióira ebben az elhelyezésben 250-300 m² biztosítható. Az egység profilja (étterem, bisztró, kávézó,) a terv kapcsolódó felületeinek függvényében határozandó meg, a tervezési koncepcióhoz igazítandó!

Ruhatár, vizesblokk

A múzeum garderobe-wc csoportja a megnövekedő létszám, illetve az átszervezendő kiállítási útvonalak miatt újragondolandó. A legkézenfekvőbb pozíció a bejárati tércsoport alatt, az alagsorban található. Indokolja ezt a viszonylag nagy forgalmat bonyolító időszak kiállítóterek ezen szinten történő fejlesztése is. A garderobe-ruhatár funkcionál meg kell vizsgálni a hagyományos pultos rendszer mellett a szekrényes, értékmegőrzővel

kombinált kialakítás lehetőségét is. A wc csoportoknál a hagyományos kialakítású férfi-női vizesblokk mellett meg kell oldani az akadálymentesítést, illetve a kisgyermekkel érkezők pelenkázó helyiségét is.

Az épület fejlesztésével több olyan „alközponti” szituáció jön létre, melyek adott esetben a fő kiállítási területektől térben és időben elválasztva működtethető (étterem, kávézó, design központ, könyvtár-adattár, múzeumpedagógia). E funkciócsoportoknak külön kiszolgálóblokk létesítendő.

6.3. Üzemi és hivatali területek

6.3.1 Igazgatási zóna

Az igazgatási szint jelenleg zavaros elrendezését áttekinthető és logikus összekapcsolásokkal kell felváltani. Az irodák az épület főhomlokzati frontjáról a Kinizsi utcai hátsó szakaszra illetve az udvari szárnyba helyezendők át. A helyiségek kialakítása során alapelv a praktikus méretezés és operatív atmoszféra és berendezés. Reprezentatív kialakítás egyedül a főigazgatói iroda és tárgyaló esetében indokolt.

Az igazgatási zónához tartozó szervezeti egységek:

- főigazgatói iroda (1 személy)
- főigazgatói titkárság (2 személy)
- főigazgatói tárgyaló (30 férőhely)
- főigazgató-helyettesi iroda I. (1 személy)
- főigazgató-helyettesi iroda II. (1 személy)
- főigazgató-helyettesi titkárság (1 személy)
- hivatalsegéd helyisége (1 személy)
- munkaügyi előadó irodája (1 személy)
- belső ellenőr irodája (1 személy)
- gazdasági igazgatói iroda (1 személy)
- gazdasági főosztályvezetői iroda (2 személy)
- gazdasági főosztály irodája (6 személy)

6.3.2 Hivatali és kutatási zóna

Gyűjteményi osztályok

A gyűjteményi főosztályok munkahelyeit tartalmazza. Kialakítása során a tudományos kutatási, kiállítás-előkészítési és programszervezési tevékenységre kell elsődlegesen tekintettel lenni. A helyiségek kialakítása során alapelv a praktikus méretezés és operatív atmoszféra és berendezés. Törekedni kell az egyes gyűjteményi főosztályok munkahelyeinek kompakt, lehetőleg egységes térszervezésére.

A gyűjteményi főosztályok munkahelyeihez kapcsolt raktárak a hivatali munkahelyektől minden esetben elkülönített, zárt terekben helyezendők el. Ezen belül a saját leltári állományt és a letéti állományt egymástól is elkülönített térben kell elhelyezni.

A hivatali és kutatási zónához tartozó szervezeti egységek:

- Bútorgyűjtemény
- Kerámia- és Üveggyűjtemény
- Ötvös-gyűjtemény
- Textil- és Viseletgyűjtemény
- Hopp Ferenc Kelet-ázsiai Gyűjtemény
- Design Gyűjtemény

A szervezeti egységek munkahelye az alábbi terekből áll:

- főosztályvezető irodája (1 személy + 4 fő számára tárgyalóasztal)
- muzeológusok munkaszobája (2 muzeológus, 1 gyűjteménykezelő + 1 gyakornok)
- közösségi tér (tárgyaló maximum 6 fő részére, ugyanitt kézikönyvtári funkció 4-500 kötet számára)
- kis méretű raktártér (pl. átmenetileg átvett tárgyak, munkaanyagok számára)
- teakonyha
- műtárgyraktárak: az állandó kiállításba és a látogathat raktárakban el nem helyezhető beleltározott műtárgyak számára (a jelenlegi műtárgyraktárak területének 10-30 %-a; minden gyűjtemény esetében külön méretezendő); a letét-raktár a múzeum beleltározott tárgyait tartalmazó raktártól elkülönített raktár (minden gyűjtemény esetében külön méretezendő)

A gyűjtemények ismertetése, anyaguk jellemzői

Bútorgyűjtemény

A Bútorgyűjtemény megközelítően 4.000 darabot számláló törzsállománya nagyrészt különböző berendezési tárgyból, kisebb százalékban egyéb famunkákból tevődik össze. A gyűjtemény egységei a következők: bútorok; hangszerek; kékfestődúcok; mézeskalács (bábsütő) formák; kisplasztikák, faragványok. A bútortörténeti állandó kiállítás otthona a Nagytétényi kastély, amelynek fejlesztését a múzeum tervbe vette. Az állandó kiállításon nem szereplő bútorok elhelyezését a Múzeum szintén Nagytétényben tervezi megoldani, a főépületben csak kis átmeneti/letéti raktár kialakítása szükséges.

Kerámia- és Üvegyűjtemény

A Kerámia és Üvegyűjtemény gyűjtőköre az európai, illetve amerikai kerámiafajták és az üveg, főként a reneszánsztól napjainkig. Nagy általánosságban elmondható, hogy az egyes gyűjtemények, melyek között kiemelkedő egységek vannak, mint például a magyar: holicsi, tatai, stomfai, budai fajanszok, a habán fajansz, a bécsi-, illetve a meisseni- és a herendi porcelángyűjtemény, a historizáló, illetve szecessziós üveg stb. – az 1910-es évekig viszonylag egyenletesen fejlesztettek. A gyűjtemény összesen mintegy 20.000 tétel (35.000 darab) tárgyat tartalmaz. A gyűjtemény egységei a következők: a) kerámiatárgyak: fajanszok; - porcelánok; kőedények; kályhák, kályhacsempék, falicsempék; b) üvegtárgyak. A primér állandó kiállításon nem szereplő anyagok igen nagy százalékánál látványraktári bemutatást tartalmazunk, csak a gyűjtemény igen kis százaléka kerül zárt raktárba.

Ötvösgyűjtemény

Az Ötvösgyűjteményt a következő csoportok együttese alkotja: külföldi ezüst, ékszerek, evőeszközök, Esterházy-gyűjtemény, szelencék, érmek, plakettek, órák (asztali, fali és külön műfajként a zsebórák, de ide tartoznak a régi körök tájoló és időmérő eszközei is: napórák, stb.), bronz- és réztárgyak, óntárgyak, kovácsolt- és öntöttvas tárgyak (előbbieket épület-kiegészítő elemek, utóbbiak főleg kisplasztikák) – galvanoplasztikai másolatok, elefántcsontok, valamint az un. pravoszláv gyűjtemény (ikonok). Összesen mintegy 15.000 tárgyról van szó, amelyek igen nagy százalékánál a primér állandó kiállításban vagy a látványraktárakban történő bemutatást tervezünk.

Textil- és Viseletgyűjtemény

A Textil- és viseletgyűjtemény az európai textilművészet emlékeit gyűjti, a késői antikvitástól a jelenkorig. Egészen apró szövettöredékektől hatalmas méretű falikárpitokig terjed a tárgyak mérete. A gyűjtemény egységei: szövött kárpitok; szőnyegek; selyem-, pamut- és lenszövetek; nyomott anyagok; hímzések; csipkék és recék; viseletgyűjtemény; legyezők: összesen mintegy 20.000 tárgy. A fényérzékeny szerves anyagból készült textíliák különleges műtárgyvédelmi követelményeket igényelnek, állandó kiállításuk csak a gyűjtemény egy részénél megoldható, és a tárgyak időszakos cseréjét itt is meg kell oldani. Bemutatásuk eszköze lehet látványtárban a kihúzható fiókos rendszer is. A gyűjteménynek mintegy fele állandóan zárt raktári elhelyezést igényel.

Hopp Ferenc Kelet-ázsiai Gyűjtemény

A Hopp Múzeum gyűjtőköre legáltalánosabb megfogalmazásban: a Kelet hagyományos művészete és iparművészete. Ez a fogalom tágabb, mint az európai művészettörténetben lenne, mert a Keleten hagyományosan nem határolható el egymástól élesen képzőművészet és iparművészet, magas művészet, törzsi művészet és népművészet, illetve a régészeti kultúrák művészi értékű tárgyai. Ezért az alapkritérium mindegyik területen a minőség. A múzeum gyűjtőterülete: Ázsia (Szibéria nélkül), valamint az Iszlám világa. A gyűjtemény egységei: japán gyűjtemény; koreai gyűjtemény; kínai gyűjtemény; mongol gyűjtemény; tibeti gyűjtemény; nepáli gyűjtemény; indiai gyűjtemény; hátsó-indiai gyűjtemény; indonéziai gyűjtemény; iszlám gyűjtemény; Zichy-gyűjtemény. A mintegy 20.000 tételű gyűjteményben részben igen érzékeny, szerves anyagokról van szó; összességében mintegy 30% tartósan zárt raktári elhelyezést igényel.

Design gyűjtemény

A Múzeum újonnan létrehozott gyűjteményi egysége, amelynek anyaga kisebb részben a meglévő gyűjtemények anyagából történő átcsoportosítás eredménye, nagyobb részben azonban új, önálló gyűjtési tevékenység eredménye. A gyűjtemény állandó bemutatására egy nagyobb kiállítóter és egy kisebb, flexibilis installációjú kamaraterem szolgál. Az elkövetkező évtizedekben számolni lehet a gyűjtemény folyamatos gyarapodásával, amely raktárkapacitást igényel. Esetenként nagyméretű tárgyak elhelyezésével is számolni kell. A gyűjtemény koncepcióját külön melléklet ismerteti (18. számú melléklet).

Regisztrációs és kiállítás-szervezési osztály

A múzeum központi adminisztráció-logisztikai egysége, amelynek elhelyezésekor fontos szempont, hogy a kiállítóterek könnyen elérhetőek legyenek a hivatali helyiségekből, amelyekhez ugyanakkor a külső munkatársak, vendégek könnyű eljutását is biztosítani kell. A következő irodák kialakítására van itt szükség: osztályvezetői iroda, benne kisebb értekezletre is alkalmas közös tér. Mellette 2-3 fő elhelyezésére alkalmas irodák. Csatlakozik hozzá a kiadványszerkesztői iroda, amely 1-2 kolléga nyugodt, lehetőleg egymástól is elválasztott munkájára alkalmas.

Informatikai központ

A múzeum teljes szervezetét kiszolgáló informatikai központ a múzeum szerveinek elhelyezése mellett az informatikus munkatársak (min. 2 fő) elhelyezésére szolgál. Itt fut össze az intézmény informatikai hálózata, amely igen nagy forgalmat bonyolít (központi műtárgnyilvántartó rendszer kiszolgálása, digitális fotók archiválása, nyilvántartása, belső hálózat központja, stb.). Elhelyezésénél célszerű ennek megfelelően központi helyet választani, és kiemelten fontos a tűzvédelem (szerverek). Az utóbbi szempont teszi indokolttá, hogy elhelyezése ne gyűjteményi raktárak vagy állandó kiállítási tér közvetlen közelében legyen.

Szükség van itt egy különálló munkaszoba kialakítására is, ahol időleges, kampányszerű munkák esetén további 2-3 fő munkatárs helyezhető el.

6.3.3 Restaurálási és dokumentációs zóna

Restaurátorműhelyek

A restaurátorműhelyek jelenleg sem területi, sem infrastrukturális ellátottságban nem fedik az igényeket. A múzeum történetében elsőként most nyílik lehetőség a restaurátorműhelyek átgondolt fejlesztésére, figyelembe véve munkavédelmi szempontokat is. A kiállítóterek és látványraktárak előremutató fejlesztése mellett, egy valóban korszerű, nemzetközileg is elfogadható restaurátorbázis kialakítása a cél. A jelenleg gyűjteményi főosztályonként széttagolt restaurátor műhelyek a rekonstrukció után egy nagy műhelycsoportot alkotnak. A műhelyek méretezése és kialakítása a tevékenységnek megfelelően eltérő. Minden esetben biztosítani kell az egyenletes, jó megvilágítást, lehetőség szerint szabályozható felső világítással. A műhelycsoportba rendezett szisztémán belül kivételt képez a bútorrestaurátor műhely, amely az állandó bútorkiállítás mellett, a nagytérenyi kastélyban működik.

Az alapterület meghatározása mellett, logisztikai, műtárgyforgalmi szempontokat is kell figyelembe venni. A restaurátorműhelyek számára legkevesebb 550-600 m² alapterület szükséges. Legnagyobb helyigénnyel a textil- és papírműhelyek rendelkeznek. Azzal is számolni kell, hogy időszakonként a restaurátor-csoport kiegészül, illetve gyakornokok érkeznek. A megvilágítás szempontjából az északi- észak-keleti fekvés az ideális. Egyes restaurátor műhelyek fényigénye eltérő, ez megszabhatja a szintbeli elhelyezésüket. Nyáron árnyékolás szükséges lehet. Az ötvösműhely elhelyezése a többi műhelytől elkülönítve is lehetséges.

Nagyon fontos az egység gépészeti fejlesztése, erre csatlakoztathatóak a munkavédelmi berendezések, levegőszűrés, központi elszívó rendszer kialakítása, melyre mobil egységek csatlakoztathatóak. A gépészeti felszereltségben is eltérő igényekkel kell számolni. Gépészeti kialakításban szempont lehet az ötvösműhely gépigénye. Vegyifülke és mobil elszívó rendszer kialakítása minden műhelyben szükséges.

A restaurátorműhelyek között néhány esetben közös munkatér is elképzelhető, pl. közös mosóhelyiség a textil- és papírműhely között.

A restaurátorműhelyek megadott alapterületén belül elképzelhetőek további osztások a munkafolyamatok elkülönülése okán. Ötvös restaurátor műhelyben, pl. gépterem, galvanizáló, stb. papír és textilműhelyekben mosóhelyiségek és páraszoba.

A műhelyek alapterületének kiszámításánál 2 restaurátorral számoltunk, lehetőséget biztosítva, hogy további munkatérületek is kialakíthatóak legyenek.

A restaurátorműhelyek saját speciális alapanyag-raktárral rendelkezhetnek, de vegyszer- és méregraktár céljára külön közös helyiség kialakítása célszerű.

A műhelycsoporton belül a következő elkülönített műhelyeket (helyiségeket) kell kialakítani (megközelítő alapterületekkel):

1. textilrestaurátor-műhely	120 m ²
2. szőnyegrestaurátor műhely	80 m ²
3. papír és bőrrestaurátor műhely	60-80 m ²
4. lakkrestaurátor műhely	40 m ²
5. ötvös restaurátor műhely	80-120 m ²
6. kerámiarestaurátor műhely	80 m ²
7. fakonzervátori stúdió	25 m ²
Közös mosóhelyiség a textil és szőnyegműhely részére	30-40 m ²
Vegyszer és méregraktár	10 m ²
Mosdó, öltöző	16 m ²
Teakonyha, étkező	12 m ²

A textil és szőnyegműhelyek tervezésekor számolni kell a nagy helyigénnyel: nagyméretű kárpitok, szőnyegek varrókonzerválása kiterítve történik. A hozzájuk kapcsolódó mosóhelyiségnél tekintettel kell lenni a földem terhelhetőségére (2,5 x 4 m-es nagy kád) és gépészeti igényre.

A kelet-ázsiai gyűjtemény összetett műtárgyállománnyal rendelkezik, amelyből külön restaurátorműhelyt elsősorban a lakktárgyak kezelése igényel. Mivel ezen műtárgyak restaurálásához speciális körülmények kellenek, nagyon fontos a helyiség páratartalmának szabályozhatósága. További műtárgyállományának restaurálása az egyes szakrestaurátori műhelyekben történne.

A bútorrestaurátor-műhely és a bútormásolatokat készítő műhely jövőbeli elhelyezését a múzeum a Nagytétényi kastélyban tervezi (amelynek kialakítása nem képezi részét a tervezési feladatnak), de szükséges a főépületben is kialakítani egy kisebb fakonzervátor stúdiót, egyes vegyes anyagú tárgyak (pl. nyerges, kárpitozott székek, stb.) állagmegóvása, restaurálása céljából

Fémtárgyak restaurálásához többtermes műhely az ideális. Nagyméretű és rendkívül súlyos gépeknek (eszterga, állványos fúró, csiszológépek) külön gépterem szükséges, amelyet zajos működése miatt leginkább csak az alagsorban lehet elhelyezni. Ezen kívül szükség van egy tiszta munkaszobára, valamint egy savazó, forrasztó helyiség kialakítására, ahol a zománcégető kemence is helyet kapna. Az ajtók és a terek kialakításánál figyelembe kell venni, hogy esetenként 4 x 3 méteres műtárgyak kezelésére, mozgatására is szükség van.

A műtárgyak restaurálása, konzerválása, valamint a kölcsönzések és a kiállítások előkészítése rendkívül sok adminisztrációs munkával jár. Ennek érdekében minden restaurátorműhelyben szükséges egy elkülönített rész az adminisztrációs és dokumentációs munkák végzéséhez (számítógépekkel).

Célszerű, hogy a restaurátor műhelyek logisztikailag is kapcsolódjanak a Múzeum raktáraihoz és a gyűjtemények egyéb területeihez, úgy, hogy lehetőleg ne keresztezzék a látogatói útvonalakat. Meg kell határozni a műtárgyszállítási útvonalakat és az ahhoz szükséges gépészeti egységeket (lift). Nagyméretű tárgyak szállítása szükségessé teszi széles közlekedő terek kialakítását. Lehetőség szerint lépcső és küszöb ne nehezítse a közlekedést.

Fotóműterem

- két fotós folyamatos munkáját lehetővé tevő műterem nagy méretű tárgyak fotózására is (összesen 70-80 m²)
- kisebb helyiség a digitális feldolgozás, utómunkák és archiválási feladatok számára, munkahely két személynek (20-25 m²)

A fotóműteremnek a restaurátorműhellyel közös tervezését az indokolja, hogy hasonló fényviszonyokat igényelnek, valamint az, hogy a fotózási tevékenység jelentős mértékben kapcsolódik a restaurálási folyamathoz (dokumentáció). A fotóműterem építészeti kialakításánál elsősorban a változtatható megvilágítást, a térbeli tágasságot és a tárgymozgatást lehetővé tevő technikai feltételeket (lift) kell figyelembe venni.

6.3.4 Könyvtári és adattári zóna

Könyvtár

Az Iparművészeti Múzeum nyilvános könyvtára a Múzeum 1872-es megalakulásától létezik. Az azóta eltelt több mint százharminc év alatt folyamatosan gyűjtötte elsősorban az iparművészet történetével és technikáival foglalkozó szakirodalom dokumentumait, de nagyszerű állománnyal rendelkezik az egyetemes és magyar művészettörténet, és az iparművészeti ágak kutatásához nélkülözhetetlen társ- és segétdományok angol, francia, német nyelven kiadott műveiből is. Az Iparművészeti Múzeum Könyvtárában megtalálható a 19. század második felének számos fontos magyar és külföldi folyóirata is, amelyeket az 1851-es londoni világkiállítás és a Ruskin-i gondolat hatására a nemzetek saját díszítőművészeti, kézműves-iparművészeti múltjuk feltárására, megismertetésére, terjesztésére hoztak létre. A könyvtár gyűjteményének fontos része a 19. század végi, 20. század eleji magyar nemzeti ornamentika kutatásának és a magyar szecesszió iparművészetének korabeli könyveiben és periodikáiban megjelent szakirodalma.

A könyvtár használói elsősorban a múzeumban dolgozó művészettörténész kutatók és más intézmények szakemberei, másodsorban egyetemi hallgatók, műgyűjtők és érdeklődő laikusok.

A szakkönyvtár teljes állománya digitális katalógussal rendelkezik.

A rekonstrukció utáni elhelyezés természetes térkapcsolatot az Adattár helyiségeivel ésszerű kialakítani, hogy a két gyűjtemény azonos kutató- illetve olvasóteremben szolgálhassa ki a kutatókat és az érdeklődőket.

Jelenlegi állomány nagysága:

60.000 kötet könyv

15.000 kötet folyóirat

többezer kötetes könyvtári különgyűjtemény

A jelenlegi helyzet jellemzői:

- túlszűfolt, használhatatlan raktár (300 m²)
- kényelmetlen berendezésű, gyengén felszerelt olvasóterem (95 m²)
- raktári környezetbe telepített kényelmetlen könyvtári munkahelyek

rekonstrukció utáni helyzet jellemzői:

- áttekinthető, komoly gyarapítási tartalékhelyekkel rendelkező raktártér (minimum 500-600 m²)
- régi könyvek terme a könyvtári különgyűjtemény elhelyezésére (50 m²)
- jól világított, korszerű technikájú, kényelmes olvasóterem közös használatban az adattárral (120 m²)
- munkaszobák:
 - könyvtárvezetői munkaszoba (1 fő + 6 fős tárgyalóasztal)
 - könyvtárosi munkaszoba (2 fő)
 - könyvtárosi munkaszoba (2 fő)
 - teakonyha

Adattár

Az Iparművészeti Múzeum Adattára a művészettörténeti kutatás számára nélkülözhetetlen forrásokat és dokumentumokat, valamint önálló műtárgyállományt is őriz. A kb. 50 fm iratanyag mellett ez 62632 bejelentett tételt jelent. A források és dokumentumok körét az intézménytörténeti irattár, a kéziratok, az archív fotóanyag, valamint a műlapok alkotják. 1996-tól a műtárgy leltárkönyvek és a központi nyilvántartó kartonok, valamint a letéti leltárkönyvek és iratok is az Adattárba kerültek, ezzel az intézmény és gyűjteménytörténeti kutatások egy helyen végezhetőek el. Itt található továbbá a múzeum grafikai gyűjteménye is (rajzok, metszetek, a kb. 70.000 darabos Ex libris gyűjtemény, stb).

Jelenlegi állomány nagysága és összetétele:

50 folyóméter iratanyag
fényképek; negatívok
kisnyomtatványok
rajzok
mintakönyvek
grafikai gyűjtemény

A jelenlegi helyzet jellemzői:

- a raktártér a munkaszobák és a kutatóhelyek azonos helyiségekben (260 m²)

A rekonstrukció utáni helyzet jellemzői:

- gyarapítási tartalékhelyekkel rendelkező, áttekinthető raktártér (minimum 300 m²)
- muzeális negatívok raktára (20 m²)
- a könyvtári olvasóteremmel közös kutatóterem
- munkaszobák:
 - adattárvezetői munkaszoba (1 fő + 4 fős tárgyalóasztal)
 - munkatársi munkaszoba (2 fő)
 - teakonyha

A Könyvtár és Adattár elhelyezését az intézmény egymás mellett tervezi megoldani. Szükséges egy közös olvasóterem kialakítása (120 m²), amely a mindkét gyűjteménybe érkező kutatók, olvasók igényeit ki tudja elégíteni. Az olvasóterem számára célszerű olyan megközelítési útvonalat biztosítani, amely nem érinti a kiállítási területet, ezért a múzeum zárva tartása idején is könnyen elérhető. A nyilvános olvasóterem mellett a könyvtári külön-gyűjteményben v. ahhoz kapcsolódva külön kutatószobát lehet kialakítani.

6.3.5 Oktatási zóna

Az alapításkor kialakított múzeum+iskola szerkezet nagyon korszerűnek tűnik ma is. Az un. látogatóbarát múzeum eszméjéhez és gyakorlatához a múzeumpedagógiai tevékenységek széles skálája kötődik, ez egy dinamikusan fejlődő terület, annak szervezeti, a múzeumok és a kiállítások szerkezetét érintő konzekvenciáival (több munkatárs, külsősök, múzeumi foglalkoztatók, oktató terek, a hagyományos kiállításokat kiegészítő installációk, stb. stb.).

A megújult Múzeumban formális, teljes iskolai szakképzésre minden bizonnyal nem lesz szükség, de a fentebb jelzett mindkét tevékenységre, tehát a döntően az általános célú felnőttképzés körébe tartozó, iskolán kívüli, szervezett képzésekre (esetleg a szakoktatást és a felsőfokú képzéseket kiegészítő, de az oktatásba integrált speciális kurzusokat is ide értve) viszont igen. Mivel az itt dolgozó muzeológusok és restaurátorok szaktudása nagyon különleges, tömeges felnőttképzést nem érdemes tervezni, maximum 20 fős csoportokkal kell számolnunk.

A jelenlegi múzeumpedagógiai gyakorlat iskolai osztályokat és családi rendezvényeken hasonlóan nagy létszámú kb. 20-25 fős csoportokat fogad.

Célszerű átgondolni, hogy a felnőttképzést és a múzeumpedagógiai foglalkozások egy részét ugyanazokban a termekben tartsuk meg.

Ugyanakkor nagyon fontos leszögezni, hogy a múzeumpedagógiai tevékenység helyszíne döntően az állandó kiállítások, a tanulmányi raktárak és maga a teljes múzeumépület, az erre a célra is kialakított tereivel. A kiegészítő, a tudást elmélyítő és bizonyos készségeket fejlesztő munkafázisokhoz van szükség „tanteremre”, foglalkoztató teremre.

A felnőttképzés egy része is a helyszíneken, tehát tárgyközelben, a kiállítótérben, vetítésekkor az előadó- vagy konferenciateremben zajlik. Ha szakmai-, gyakorlati, pl. restaurátori, adatkezelői tudást közvetítünk, a gyakorlatok helyszíne vagy külön kabinetek, műhelyek vagy az egyes gyűjteményi egységekben, a az adattárban, a könyvtárban és a restaurátorműhelyekben lehet. Az egyes restaurátorműhelyek kialakításakor figyelembe kellene venni, hogy nem csak az éppen ott dolgozó, általában két-három szakembernek, hanem az ott tanuló egy-két tanulóknak (gyakornok, egyetemi, vagy főiskolai hallgató, speciális szakmai tanfolyamon résztvevő, más közgyűjteményben dolgozó és itt éppen továbbképzésen tartózkodó stb.) is legyen helye.

A múzeumi iskola alkalmas helyszíne lehet kisebb szimpóziumoknak vagy a múzeumban rendezett konferenciák szekcióüléseinek is.

Két 60-70 m²-es tanteremre és/vagy foglalkoztatóra (igen jó lenne, ha ezek a terek, de legalább az egyik terem könnyen kisebb, 30-35 m²-es szemináriumi helységekre lennének elválaszthatóak), egy kb. 20 m²-es eszköz- és anyagraktárra, két 10 m²-es vezetői és adminisztrációs és egy 20m²-es tanári, oktatói szobára, egy 5m²-es teakonyhára lenne szükség, mindez kompakt elhelyezéssel, lehetőség szerint az utcáról külön is jól megközelíthetően.

tanterem / foglalkoztató	70 m ²
tanterem / foglalkoztató	70 m ²
eszköz és anyagraktár	20 m ²
vezetői iroda	10 m ²

adminisztrációs iroda	10 m ²
tanári szoba	20 m ²
teakonyha	5 m ²
vizesblokk a gyerekek/hallgatók számára	

Az Iparművészeti iskola fejlesztése során az egyes technikák, mesterségek elsajátítását lehetővé tevő kisebb műhelyek kialakítása is tervezhető kell legyen (pl. keramikus műhely, égetőkemencével; szövőműhely, ötvös műhely, stb.). Ezek a kisebb terek a nagy tantermekkel közvetlen kapcsolatban állnak majd, egy komoly és összefüggő múzeumi iskola alapját képezve.

6.3.6. Raktár zóna

Az intézmény újraszervezése során az elsődleges cél a lehető legtöbb műtárgy bemutatása az állandó kiállításokon (primer állandó kiállítás + látványraktárak + Nagytétény), de műfaji sajátosságok, helyigény, kvalitásproblémák, állapot és számos más ok miatt a jövőben is nagy mennyiségű tárgy raktározására lesz szükség. A főépületet jelenleg igen nagy százalékban elfoglaló műtárgyraktárak helyigényét az állandó kiállítás mellett a bútorraktárak Nagytéténybe telepítése is jelentősen csökkenti (ezek kialakítása nem tervezési feladat). A megmaradó zárt raktárak kialakításánál a lehető legnagyobb mértékben ki kell használni a korszerű, tömör raktári rendszerek előnyeit (födémterhelés!). A raktárakra vonatkozó műtárgyvédelmi követelményeket külön melléklet tartalmazza (19. számú melléklet). A raktárak jelenlegi és tervezett alapterületéről az alábbi táblázat nyújt áttekintést:

	jelenlegi alapterületek	új raktári állomány a jelenlegi %-ában	új raktári alapterületek cca.	épületen kívül elhelyezve
Bútor	1470	90		1500
Ötvös	285	15	50	
Kerámia	500	10	50	
Textil	360	50	200	
KÁMM	365	30	120	
Design	0		120	
összesen	2970		540	

A műtárgyraktárak mellett az alábbi raktárak kialakítására van szükség:

Átmeneti műtárgyraktár

A kiállításokra beérkező kölcsöntárgyak átmeneti raktározására szolgáló tér, kiállítások előtt ill. után. Itt kaphatnak helyet a behozott, de nem kiállított művek is a visszaszállításukig. A raktár az alapvető műtárgyvédelmi követelményeknek meg kell feleljen (klimatizált tér pl. a külföldi kölcsöntárgyakhoz), valamint a szükséges biztonságtechnikával kell ellátni. Szükséges benne polcok, valamint zárható szekrény kialakítása is. Célszerű lenne egy szeparálható, vagy több részből álló tér kialakítása (mondjuk 2/3 – 1/3 arányban, két kiállítás anyagának elkülönült tárolására). Ez a raktár összekapcsolható a gyűjteményi osztályokra bekerülő tárgyak átmeneti raktározására, fertőtlenítésére szolgáló térrel is (**karantén raktár**). Szükséges, hogy mind a

Parancsnoki iroda	1 főre
Tartózkodó helyiség	3 főre
Technikai helyiség	
Fegyverszoba	
Háló helyiség	
Öltöző, vizesblokkal	7-8 főre

A dolgozókat beléptető bejárat el kell, hogy különüljön a látogatói beléptető rendszertől és lehetőség szerint elkülönül a műtárgyszállítási, logisztikai rendszertől.

Minden bejáraton beléptetési kontroll szükséges!

6.3.8 Épület fenntartási zóna

A múzeum épületének gépészeti rendszerei annak ellenére, hogy többször átépültek, jelenlegi állapotukban életveszélyesek, illetve szükségmegoldásokat mutatnak. Ezek megszüntetése nem csupán a technikai problémákat oldhatja meg, hanem a gépészeti terek, illetve rendszerek teljes újra gondolása értékes területek felszabadulásával jár, illetve komoly racionalizálás mellett gazdaságosabb üzemeltethetőséget eredményezhet. Ilyen feladat például a jelenlegi kazánház elhelyezése, illetve a közműbekötések átfordítása a Hőgyes utca felé. A gépészeti felújítás során megoldandó az épület egészének klímatiszálása is, a szükséges klímaközpont, klímaberendezések helyének kialakításával együtt.

Az évtizedek alatt sokszor spontán kialakított épületfenntartó műhelyek, gépkocsi tárolók, gépészeti terek újragondolása bizonyosan kisebb helyszükségletet jelent, így a felszabaduló igen értékes terület akár funkcióbővítésre fordítható.

Az épületfenntartás tereinek jelentős része valószínűleg az új beépítés terepszint alatti részében alakítható ki legcélszerűbben, leggazdaságosabban.

Az üzemeltetési terület irodái mellett ki kell alakítani az alábbi tereket is:

Karbantartóműhelyek (asztalos, üveges, lakatos, villanyszerelő), kisebb anyagraktárakkal

Takarítók szobája (öltöző, szekrényekkel)

Diszpécser központ (épületfelügyeleti központ)

6.4. PARKOLÁS, GÉPJÁRMŰFORGALOM

Az épület jelenlegi udvara parkolóként funkcionál. A területre –ellenőrzéssel- kizárólag az intézmény dolgozóinak van szabad bejutása. A múzeumi látogatók személygépkocsi parkolása nem a telken belül megoldott. Amennyiben ilyen jellegű „vendég” parkoló kialakítása tervezett a felújítás után a telken belül, úgy annak forgalma tisztán elválasztandó az intézmény üzemi területeitől. Az épületen belüli kontroll ez esetben fokozott figyelmet követel.

7. A LÉTESÍTMÉNNYEL SZEMBEN TÁMASZTOTT KÖVETELMÉNYEK

7.1 Útvonalvezetések

A múzeum funkciójából adódó három jellemző forgalmi rendszer (látogatói, dolgozói, illetve üzemi) oly módon alakítandó ki, hogy azok ne keresztezzék egymást. A bővítés forgalmi rendszerével együtt a lehető legtisztább rendszer valósítandó meg!

Látogatói forgalom - Útvonalvezetések

A látogatók a tervezett útvonalvezetése jelentősen eltér a jelenlegi állapottól. Ennek nyilvánvaló oka a kiállítóterek nagyságrendi megnövekedése, illetve az épületben helyet kapó funkciócsoportok térbeli átrendeződése.

A közönségforgalmi terek bejárhatóságánál tisztán el kell, hogy váljanak az ingyenesen bejárható terek, illetve a kontrollált jeggyel látogatható tárlatok terei.

Általános szempont, hogy a bejárható kiállítási útvonal érthetően kövesse magának a kiállítási forgatókönyvnek a vonulatát. A kiállítási út lehet határozottan irányított, lehet „bolyongós” de semmiképp ne legyenek kényszerű kétszer megteendő útvonalak. A kiállítási utat oly módon kell szakaszolni, hogy a látogatóknak módjukban álljon egyes tárlatrészek önálló megtekintésére is.

7.2 Akusztika

Az épület alapfunkciójánál, a kiállításoknál az eddigi tapasztalatok alapján az épület tereinek akusztikája megfelelő.

Ugyanakkor van néhány olyan jellegű kiegészítő funkció, valamint speciális tér, ahol lényeges feladat átgondolni a térakusztika problémakörét. Ez meghatározó lehet egyes funkciók térválasztásának, de adott esetben építészeti-belsőépítészeti feladatot is jelent meglévő, vagy újonnan tervezett terek kialakításánál.

Mint speciális tér, mely jelenleg is helyet ad rendezvényeknek (és valószínűleg a rekonstrukció után is fog) egyrészt az üvegcsarnok impozáns tere, másrészt a kupolatér nagy magasságú, speciális adottságú terme.

7.3 Akadálymentesítés

Az épület, benne a kiállítóterek, valamint a teljes közönségforgalmi terület akadálymentesítése kötelező feladat. Ennek csupán egy része a mozgásban akadályozott személyek útvonalainak, helyiséghasználatának biztosítása. Minél szélesebb körnek kell lehetővé tenni a múzeumban megszerezhető információkhoz, élményekhez történő hozzáférést. Ideértve természetesen a hallás, és látáscsökkent látogatók kiszolgálását is.

Mindezekre természetesen nem lehet sablonmegoldásokat találni. A Lechner-Pártos féle épület értékeinek legnagyobb tiszteletben tartása mellett kell a lehető legoptimálisabb kompromisszumot megkeresni. Az akadálymentesítés fontos szempontja kell, hogy legyen: a korlátozottak minél kevésbé érezzék megkülönböztetettnek magukat, az akadálymentesítés lehetőleg ne öncélú kialakítású legyen, hanem természetes módon épüljön bele az épület rendszerébe.

7.4 Tűzvédelem, biztonságtechnika

Az épületrekonstrukció tervezésénél figyelemmel kell lenni az épület, a műtárgyak és nem utolsósorban a látogatók teljes biztonságára. Ki kell elégíteni a tűzbiztonsággal szemben támasztott követelményeket, természetesen az épület speciális voltára, műemléki értékeire való tekintettel. Olyan műszaki megoldásokat kell keresni, melyek a több igen fontos szempontrendszer összhangba tudják hozni, kompromisszumot tudnak teremteni!

7.5 Épületszerkezetek

A Lechner féle műemlék épület műszaki állapota sajnos rossz. Ugyanakkor épületszerkezetei, szerkezeti rendszerei igen komoly értékeket képviselnek. Ugyan a pályázati terv léptéke adott esetben nem érint minden épületszerkezeti részletet, de mindenképpen figyelemmel kell lenni már a koncepció kialakításánál is az épületszerkezeti elemek, burkolatok, héjazat, nyílászárók, stb. védelmére. A homlokzati burkolat rendszer, valamint a tetőhéjalás (ideértve a tetődíszeket, szobrokat, taréj és kúpcserepeket, valamint a 2011-ben leemelt lanternát) rekonstrukciója olyan jelentős szerepet játszik a felújításkor, hogy adott esetben koncepcionális szerepet is játszhat a terv korai fázisában is.

7.6 Épületgépészet, elektromos ellátás

Az épület gépészeti rendszerei általánosan elavultak. Egy részükről kijelenthetjük, hogy baleset és életveszélyes. Emiatt is létfontosságú, hogy a gépészeti alapvezetékek, közműbekötések a rekonstrukció első fázisában valósuljanak meg.

AZ Üllői út felőli történő közműátvezetések használhatatlanná teszik az egyébként igen értékes alagsori térsort, mely a felújítás térhasznosítási elvei szerint fontos közönségforgalmi és kiállítási térsorrá fejlesztendő.

A korszerű múzeumi körülmények biztosítása érdekében ki kell építeni a kiállítóterek, látványraktárak, és egyéb kiemelt terek hűtését, légállapotának kontrollálhatóságát. Amennyiben lehetséges, törekedni kell a megújuló energiák hasznosítására, még ha nem is lehetséges az egész épület fűtési-hűtési energiájának ilyen módon történő biztosítása.

A 110 éves Lechner-Pártos féle épület tereivel, térszervezésével, belső kapcsolataival még ma is kitűnően megfeleltethető egy kortárs kiállítással, múzeummal támasztott követelménynek. Ami az elmúlt 100 évben jelentősen változott meg, azok épp a gépészeti, infrastrukturális igények. Az eredeti állapothoz képest mindenképpen sokkal korszerűbb fűtési rendszer mellett szinte kötelező kiépíteni az eddig teljesen hiányzó hűtési, szellőzési rendszereket. Mindezeket természetesen olyan módon, hogy azok az a mai kor környezettudatos gondolkodását tükrözzék. Ahol passzív -gép nélküli-megoldás is megfelelő, ott azt kell alkalmazni! (napvédő üveg, árnyékolók....)

Jelentős változást jelent az épület életében a különböző elektromos hálózatok nagyságrendi változása az eredeti, és a jelenlegi állapothoz képest. Az erősáramú hálózatok mellett szükségszerűen megjelennek a gyengeáramú rendszerek. Ilyenek a biztonsági rendszerek, informatikai hálózatok tűzvédelmi hálózatok, hangosítási hálózatok, stb.

Az épületbe bekerülő új gépészeti, elektromos rendszereknek oly módon kell megvalósulniuk, hogy azok lehetőleg észrevétlenül biztosítsák a XXI. század technikai tudását, az abszolút védelmet élvező Lechner-Pártos féle épület kiemelkedő értékeinek figyelembe vétele mellett.

8. A TOVÁBBTERVEZÉSRE VONATKOZÓ FELTÉTELEK

- A pályázat nyertesével (nyerteseivel) az Iparművészeti Múzeum meghívásos közbeszerzési eljárást kíván lefolytatni a továbbtervezésre (engedélyezési tervek) vonatkozóan.
- Az engedélyezési tervhez a Múzeum adatszolgáltatásként kívánja biztosítani a 21. melléklet szerinti tartalmú diagnosztikai szakvéleményeket.
- A Múzeum az engedélyezési terv vonatkozó 37/2007. (XII. 13.) ÖTM rendelet szerinti tartalmán felül (külön díjazásért) meg kívánja rendelni a „muzeológiai programot”.
- A közbeszerzési eljáráson a Múzeum a szerződő féltől a rekonstrukciós munka összetettsége, valamint a műemléki szempontok maradéktalan érvényre juttatása miatt hasonló problémakörű tervezési referenciák meglétét kívánja meg.
- A ferencvárosi önkormányzat szeretné beépíteni a tervpályázat tanulságait az Angyal István park rekonstrukciós terveibe. Ugyanakkor figyelembe kell venni, hogy a két tervezési terület rész más-más tulajdonban van, más-más finanszírozási lehetőségekkel és különböző előkészítettségi fokkal bír. Tehát a Múzeum megbízása nem fog kiterjedni az Angyal István park átépítésére.

9. AJÁNLOTT IRODALOM

A múzeum történetéről, épületéről:

Nemes Márta: *Az Iparművészeti Múzeum épülete* (TKM Kiskönyvtár 320). Budapest, 1988.

Ács Piroska: *„Keletre magyar” – Az Iparművészeti Múzeum palotájának építéstörténete a kordokumentumok tükrében*. Budapest, 1996 (17. számú melléklet)

Gerle János, szerk: *Lechner Ödön*. Budapest, 2003.

Millisits Máté, szerk: *Budapest, színes város – Zsolnay épületkerámiák*. Budapest, 2006.

Miklós Pál, szerk: *Az Iparművészeti Múzeum gyűjteményei*. Budapest, 1979. *Az idő sodrában: Az Iparművészeti Múzeum gyűjteményeinek története: Az Iparművészeti Múzeum Gyűjtők és kincsek című kiállításához.* / Tanulm. Ács Piroska, Horváth Hilda.... Budapest, 2006.

A múzeumi állományvédelmi és biztonsági követelményekről:

Járó Márta: A legfontosabb műtárgykörnyezeti paraméterek mérése. Budapest, 2003; 2005. (Múzeumi állományvédelmi füzetek, 1.)

Bakayné Perjés Judit: Raktározás, tárolóeszközök és csomagolóanyagok. Budapest, 2003. (Múzeumi állományvédelmi füzetek, 2.)

Járó Márta: Megelőző műtárgyvédelem a kiállításon. Budapest, 2005. **(Múzeumi állományvédelmi füzetek, 3.)**

Sor Zita - Ormos József - Cs. Plank Ibolya: Fényképgyűjtemények állományvédelme. Budapest, 2009. (Múzeumi állományvédelmi füzetek, 6.)

Kastaly Beatrix: Múzeumi gyűjtemények anyagait károsító mikroorganizmusok. Hogyan előzhető meg a „fertőzés”, és gátolható meg a „járvány”? Budapest, 2010. (Múzeumi állományvédelmi füzetek, 7.)

Békési-Gardánfalvi Magdolna: Biztonságtechnika múzeumi környezetben. Budapest, 2011. (Múzeumi állományvédelmi füzetek, 8.)

<http://www.allomanyvedelem.hu/a-program/kiadvanyok/>

Az Iparművészeti Múzeum honlapja: <http://www.imm.hu>